

DOLENJSKI LIST

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDS

UDLJSKA KNJIZNICA
VA JARCA
MESTO

MESTO

LASTNIK IN IZDAJATELJ: Okrajni odbor SZDL Novo mesto — Izhaja vsak četrtek — Posamezna številka 15 din — LETNA NAROČNINA 600 din, polletna 300 din, četrtletna 150 din; plačljiva je vnaprej. Za inozemstvo 1200 din oziroma 4 amer. dolarje — TEKOCI RACUN pri Mestni hranilnici — Komunalni banki v Novem mestu št. 606-70/3-24

Štev. 2 (460)

LETO X.

NOVO MESTO, 15. JANUARJA 1959

UREJUJE
UREDNIŠTVO
Poštni predal
Nenaročenih

Tone Gošnik — NASLOV
Cesta komandanta Staneta 30 —
TELEFON uredništva in uprave št. 127 —
Geografij ne vračamo — TISKA Casopisno podjetje
"Slovenski poročevalec" v Ljubljani

5 SKUPNE SEJE OBEH ZBOROV OKRAJNEGA LJUDSKEGA ODBORA NOVO MESTO

Življenjska raven in osebna potrošnja

Kot smo že kratko poročali v pretekli številki, je 25. decembra Okrajni ljudski odbor Novo mesto zasedal na skupni seji obeh zborov. Obljubili smo o seji podrobneje poročati. — Podpredsednik Viktor Zupančič je na seji najprej spregovoril o osnovah okrajnega družbenega plana za leto 1959.

NAČRTOVANJE JE POMEMBNO

Letošnje leto pomeni bistven preokret v gospodarskem načrtovanju. Dosedanji družbeni plani niso mogli biti plani v pravem pomenu besede, ker smo jih doslej sprejemali prepozno. Bili so bolj regulatorni stvarnega stanja in gospodarskega razvoja. Letos, ko sprejemamo načrte takoj v začetku leta, je slika drugačna. — Zvezni družbeni plan je že sprejet, republiški družbeni plani so bili sprejeti v mesecu decembru, okrajne družbene plane bomo sprejeli v mesecu januarju, občinske pa do konca februarja 1959. Če okrajni družbeni plani morajo biti kar najbolj konkretni, medtem ko morajo občinski družbeni plani popolnoma stvarno obdelati gospodarsko gradivo svojega področja.

Načrtovalni službi smo doslej posvečali premalo pažnje in prav zato so bili naši družbeni načrti večinoma izdelani in sprejeti "na vrat na nos".

Jože Borštnar — podpredsednik Republiškega sveta sindikatov

9. januarja je bil v Ljubljani IV. plenarni Republiškega sveta sindikatov, na katerem so predvsem razpravljali o gospodarsko-političnih nalogah sindikatov v letu 1959. O tem je referiral podpredsednik republ. sveta Stane Kavčič. Plenuma sta se udeležila tudi predsednik Ljudske skupščine LRS Miha Marinko in predsednik Centralnega sveta ZKJ Svetozar Vukmanovič, v razpravi pa so sodelovali številni člani plenuma.

Plenum je na koncu kooptiral za svojega člana tudi Jožeta Borštnarja, dosedanjega sekretarja Okrajnega komiteja ZKS Novo mesto; hkrati ga je izvolil v predsedstvo republiškega sveta. Na plenumu so nato izvolili tudi dva podpredsednika sveta: Jožeta Borštnarja in Leopolda Kreseta.

USPEHI PRVIH DVANAJSTIH DNI: 646 novih naročnikov

V deseto leto svojega življenja je stopil DOLENJSKI LIST, glasilo SZDL okraja Novo mesto, z mnogimi lepimi načrti. Eden izmed njih je nadaljnja razširitev tednika, ki si je v minulih 9 letih pridobil že lep krog stalnih bralcev. V starem delu okraja je list doma še skoraj v vsaki hiši, prav hitro pa se širi tudi v spodnjeposavskih občinah. Pri tem pridno sodelujejo zlasti pismonoše in prosvetni delavci. Več naj bi za hitro razširitev domačega tednika storile tudi množične organizacije in seznale svoje člane s pomenom okrajnega glasila Socialistične zveze.

Od 1. do 12. januarja se je DOLENJSKI LIST povečal za 646 novih naročnikov iz treh krajev:

Občina BREŽICE	79 novih naročnikov
Občina SENNOVO	29 novih naročnikov
Občina SEVNICA	140 novih naročnikov
Občina VIDEM-KRŠKO	56 novih naročnikov
Start del novomeškega okraja	249 novih naročnikov
Razne pošte v LRS in FLRJ	82 novih naročnikov
Inozemstvo	11 novih naročnikov

Prosim vse odbore SZDL, zlasti še v občinah BREŽICE, SENNOVO, SEVNICA in VIDEM-KRŠKO, da pohite z agitacijo za naročanje okrajnega glasila SZDL. Prav tako ponovno prosimo pismonoše, prosvetne delavce, odbornike društev in organizacij, da sodelujejo v pridobivanju novih naročnikov in nam sproti pošiljajo naslove novih naročnikov, da bi ljudje čimprej spoznali naš tednik v vseh mestih in vaseh novomeškega okraja. Vodstva podjetij, šol, društev, organizacij, ustanov in uradov prosimo, da si Dolenjski list takoj naročijo. Prva številka je razprodana, čeprav je bila tiskana v precej visoki nakladi. Zagotovite si redno prejemanje nadaljnjih števk domačega lista!

Pripravljali smo jih vedno v zadnjih tednih pred sprejemom. Zato niso mogli biti dovolj kvalitetni. — Načrtovalna služba mora potekati vse leto. Vsaka občina bi morala imeti uslužbenca, ki bi zbiral podatke in spremljal uresničevanje plana. S takšno načrtovalno politiko bomo dosegli osnovni namen načrtovanja, ki je v usmerjanju razvoja gospodarstva. Le tako bo načrt postal resna stvar, ne pa le regulator in spremljevalec dejanskega stanja in razvoja, kot je bil do zdaj.

RAJONIZACIJA GOSPODARSKIH PANOG

Takšna načrtovalna politika, kot smo jo opisali, je pomembna za vse občine in vsa naša področja, predvsem pa za nerazvita. Zavedati se moramo, da bomo z dajanjem pomoči nerazvitim področjem, ali dotacij, kot smo vajeni reči, morali počasi prenehati. — Odgovorni organi državne uprave si morajo povsod, tudi v nerazvitih področjih prizadevati, da s pravnimi načrtnim usmerjanjem gospodarstva dosežejo gospodarsko samostojnost. Naloga je težavna in dolgotrajna, vendar se jo moramo lotiti. Prenehati moramo z dosedanjim gospodarsko politiko prehajanja iz skrajnosti v skrajnost. Vsako področje ima svoje značilnosti in pogoje. To dvoje moramo poiskati in na tem nato graditi gospodarstvo.

Vzemimo primer doline reke Krke. To je turistično izredno vabljivo področje, vendar smo glede turizma doslej naredili zelo malo. Nova avto cesta odpira velike možnosti. Nastaja pa obenem vprašanje industrije. Industrija in turizem sta namreč popolnoma nezdružljiva pojava. Industrija lahko pokvari vse naravne lepote in jim odvzame ves čar. — Zato tam, kjer nameravamo razvi-

jati turizem in kjer so zanj tudi naravni pogoji, ne smemo graditi industrije. Takšna turistična področja so primerna le za razvoj kmetijske proizvodnje. To proizvodnjo pa turizem tudi potrebuje, saj pomeni turistične usluge.

V tem je bistvo vprašanja rajonizacije gospodarskih panog. — Planiranje moramo usmerjati tako, da bomo pospeševali najprimernejše vrste industrije ali proizvodnje, na kratko rečeno gospodarstva. Seveda predvsem tiste vrste gospodarstva, ki so za prizadevanje področja najprimernejše.

KMETIJSTVO

Ze iz predlaganih osnov družbenega plana je videti, da bo v prihodnjem letu pomemben poudarek na razvoju kmetijstva. Ker je bila kmetijska letina v letu 1958 nadvse ugodna, si ne smemo v letu 1959 obetati nadpovprečnega pri-

delka. Kljub temu je v osnovah družbenega plana predviden skoraj 10% dvig kmetijske proizvodnje. Takšen dvig bo posledica še močnejšega uvažanja novih sortnih semen, pospešene mehanizacije, uporabljanja optimalne agrotehnike, povečanega pogodbenega sodelovanja, uvažanja novih industrijskih rastlin, predvsem hmelja, in podobnih ukrepov.

VARČEVANJE V PRORAČUNIH

Pri sestavljanju občinskih proračunov bo treba kar najbolj varčevati. Občine naj se izogibljajo predvsem negospodarskih investicij, pa tudi komunalnih dejavnosti, ker je bilo v letu 1958 v tem pogledu mnogo narejenega. Sredstva za komunalno dejavnost naj občine usmerjajo tja, kjer so največje potrebe in je torej (Nadaljevanje na 3. strani)

V občini Videm-Krško bosta dva potrošniška sveta

Potrošniški svet, ki je bil v Vidmu-Krškem, se ni mogel v celoti uveljaviti, ker ni bilo njegovega delo popolnoma delo.

Konec preteklega tedna se je sestala v Vidmu-Krškem komisija za družbeno upravljanje pri občinskem ljudskem odboru, kjer so sodelovali tudi predstavniki političnih in oblastnih organov. Na seji so sklenili, da bodo v Vidmu-Krškem ustanovili nov potrošniški svet, ki bo imel 23 članov. Člane za potrošniški svet bodo volili na sestankih Socialistične zveze na obeh bregovih Save in v Leskovcu. Potrošniški svet bosta izvolili pododbor za trgovino, mesnice,

gostinstvo in uslužnostna podjetja. Pododbori in potrošniški svet bodo razpravljali o problemih, ki jih imajo delavci in delavnice ter obveščali svet za blagovni promet in ljudski odbor, ki bosta skupno reševala problematiko v pravnih zadevah.

Podoben svet bodo ustanovili tudi v Kostanjevici: zajemal bo še področje Pobočja.

Občinski odbor SZDL bo temu vprašanju posvetil vso skrb, zato bodo v kratkem o vlogi in nalogah razpravljali na plenumu občinskega odbora SZDL, pozneje pa še na osnovnih organizacijah in razširjenih sestankih.

Enak meter za vse

Nekaj misli ob novih povprečnih minimalnih dohodkih delavcev gospodarskih organizacij

20. decembra je odbor za gospodarstvo Zveznega izvršnega sveta razpravljal o povprečnih minimalnih osebnih dohodkih delavcev gospodarskih organizacij. Razvoj je namreč pokazal, da igrajo minimalni osebni dohodki delavcev dve vlogi. Po eni strani so osnova za določanje dajatev gospodarskih organizacij o skupnosti, po drugi strani pa morajo predstavljati tisti del delavčevih prejemkov, ki mu jih jamči država. Vendar novi minimalni dohodki bistveno ne izpreminjajo dosedanjih instrumentov. Odpirajo pa kljub temu vprašanje delitve sredstev znotraj gospodarske organizacije same. No, o tem kasneje.

POLITIČNA OSNOVA DELITVE DOHODKA

Način delitve, ki smo ga uporabljali do danes, smo "skritizirali" že v začetku leta 1958, takoj ko je bil sprejet. Silisti je bilo celo trditve, da je tak način delitve: gospodarska organizacija — skupnost nasproten naš politični liniji, ker preveč duši razvoj. Razumljivo je, da bi operativna vodstva podjetij želela bolj administrativni način delitve dohodka. Tak način jim namreč takoj pokaže: toliko bomo naredili, oliko ostane nam, toliko moramo pa odvesti. Toda takšne težnje

so birokratske. Osnova delitve, ki jo zdaj uporabljamo, je v tem: ugotovljamo dohodek gospodarske organizacije in ga nato delimo med njo in med skupnostjo. Tako odpravljamo mezdne odnose. Delavca s takim načinom delitve namreč silimo delati zase, za podjetje, za komuno in vso ostalo skupnost. Tako ga hkrati usmerjamo v gospodarsko politiko.

To je osnova delitve dohodka, osnovni zasnetek, ki je politično zdrav. Kljub temu pa ima nekaj slabosti. Kapitalisti sili z raznimi vijaki delavca k delu, predvsem z mezdo. Mi imamo organe delavskega upravljanja in nam to ni potrebno. Prav ti organi pa zato potrebujejo neki prostor, v katerem se lahko borijo. Po vojni smo vprašanje plač rešili najprej administrativno, uvedli smo naturalno dajatev in sistem zajemane prisilne. V današnjih pogojih moramo ta prostor razširiti tako, da bo delavec, ki se v njem bori, gledal malo dlje, v skupnost in se temu primerno usmeril.

SLABOSTI SEDANJEGA NAČINA DELITVE

Prva slabost dosedanjega načina delitve je v tem, da smo instrumente izračunali iz delavčevega dela in njegovih prejemkov. Pri tem nismo upoštevali tako zvanega opredmetenega dela, namreč dela, ki ga opravijo stroji. Razumljivo je, da so zato podjetja z razvitim strojnimi parkom prišla v mnogo ugodnejši položaj kot manj razvita. Prva so izplačevala velike plače in zlahka ustvarjala notranje sklade, druga pa so z veliko težavo komaj dosegala plače, skladov pa včasih niti ustvarjati niso mogla.

VREME

ZA ČAS OD 15. DO 25. JAN.

Nekako do 18. januarja pričakujemo pogostne snežne padavine, pozneje bo več dni za poredno pretežno jasno vreme in hud mraz. Šele okoli 25. januarja bo mraz popustil in sledile bodo ponovno snežne padavine. V. M.

DOLGO JE ODLASAL IN NAM LE VČASIH NAGAJIVO POMEŽIKNIL Z VRHA GORJANCEV. V NOČI OD 8. NA 9. JANUAR PA GA JE NASULO, DA SO V HIPU OZIVELI KLANCI IN BREGOVI ZA SANI IN SMUCI. TUDI NEKAJ SKODE JE BILO ZAVOLJO POTRGANIH TELEFONSKIH ŽIC IN ELEKTRIČNIH NAPELJAV. NO, PA SMO LE SREDI ZIME... NA SLIKI: ČRNOBELJ V BELI ODEJI

NOVOMEŠKA OBČINA V POČASTITEV KPJ

Tridesetega decembra lani se je pri občinskem komiteju ZKJ v Novem mestu sestal odbor za proslavo 40-letnice KPJ in SKOJ, da bi pravočasno pregledal vse važne dogodke na Dolenjskem pred štiridesetimi leti v zvezi z delavskim gibanjem in tako poskrbel za dostojno proslavitev te važne obletnice.

Proslavljanje bo trajalo vse leto 1959. Članj ZKS se bodo na študijskih sestankih že v januarju spoznali s svojimi nalogami pri pripravi na obletnico. Ob dnevi Lenina in Marksove smrti se bodo znova spomnili njihovih del in zaslug pri ustvarjanju poti v socializem. Prav tako bodo pregledali zasluge Moše Pijada in Borisa Kidriča ob dnevi njune smrti.

Prvega maja se bodo člani delavskih kolektivov zbrali v Novem mestu na velik shod. Centralna proslava v naši občini bo v Novem mestu po Sedmem kongresu ZKS ob koncu maja ali na začetku junija. Na tej proslavi bodo sodelovali člani SNG in novomeški simfonični orkester. Proslave bodo tudi v Straži, Dolenjskih Toplicah, v Sent-

jerneju in na Otočcu. V Novem mestu, v Dolenjskih Toplicah in v Otočcu bodo odprli spominske razstave, ki bodo prikazovale zgodovinski razvoj delavskega gibanja na Slovenskem.

V novomeški občini so bila v štiridesetih letih razvoja KPJ važna zbirališča in shodi. Da bi odrasli in mladina ne pozabili na te važne dogodke, bodo v teh krajih odprli spominske plošče. V Murnovi hiši, ki se je tedaj imenovala gostilna »Pri Brunerju«, je bil 31. maja 1896 socialistični shod. V spomin na ta dogodek bodo na tej hiši na brogu postavili ploščo. Pri Osojniku poleg kolodvora je bil 1919 ustanovljen železniški sindikat, ki je 1920 l. organiziral železničarsko stavko. 19. avgusta 1920 je bil tu prvi občni zbor KPJ, zato bo tudi na tej hiši vzidana plošča. Septembra 1940 je bila v Henningmanovi hiši v Dolenjskih Toplicah partijska konferenca, po četrti partijski konferenci 1934 l. pa je bil v Polhovi tovarni štrajk tekstilnih delavcev. Obe hiši nas bosta s spominskimi napisli opozarjali na boj delavskega razreda za svo-

je pravice. Decembra 1918 je bila v Kandiji proglašena delavska republika, zato bodo tudi tu odkrili ploščo.

Mladinske organizacije bodo poskrbele za dostojno proslavljanje 40-letnice SKOJ.

Po besedah maršala Tita je bilo delo komunistov tako, da je naša Partija častno nosila zastavo marksizma — leninizma. Redko katera ali nobena politična stranka v svetu ni prišla do svoje zmage skozi tolikšna junaštva in žrtve, da je pripeljala svoje ljudstvo do svobode. Zato proslavljamo njeno 40-letnico primerno njeni veličini.

— Dolenjski taborniški svet bo v letošnjih počitnicah organiziral velik partizansko-taborniški pohod s Frate na Buko — po poteh I. novomeške partizanske čete. Sodelovali bodo tudi rezervni oficirji, pripadniki JLA, člani in odbori Zveze borcev in taborniki iz Žužemberka, Straže, Trebnja, Mokronoga, Sevnice, Novega mesta, Sentjerne, Kostanjevice, Brežic, Vidma-Krškega, Črnomlja in Metlike. To bo glavna prireditelj, s katero bodo taborniki novomeškega okraja postčili 40. obletnico ustanovitve KPJ.

— V bohorskih gozdovih sta dve lovski družini v zadnjem mesecu ustrelili 24 divjih prašičev. Čestitamo obnavskim lovci!

— V Krškem bo prihodnji teden odprt nov dispanzer za žene, otroke in predšolsko mladino. Ustanovitelj je Svet za zdravstvo pri občinskem ljudskem odboru Videm-Krško.

— Gozdna uprava Brežice je organizirala v bohorski koči »Netopir« 6-tedenski tečaj za kvalificirane sekače dreva. Delavci se uče hkrati tudi čistiti gozdove in nasade. Vsak teden jih obišče potujoče kino.

— Komunalna uprava na Senovem ima v načrtu modernizacijo 1236 m ceste skozi Senovo Cestišče naj bi bilo delno penetrirano (polito) z asfaltno mešanico, delno pa bi položili tudi tlak iz granitnih kock. Prav tak načrt je pripravljen tudi za Brestanec. Vsa dela so združena z obnovo oziroma preureditvijo kanalizacije, za njihovo uresničitev pa čakajo samo še na najvažnejše — na denar.

— Solo za starše v Novem mestu sporoča očetom in matere, ki so se prijavili v Solo za starše, da bo prvo predavanje v petek, to je jutri, 16. januarja 1959, ob sedmih zvečer v osnovni šoli (prilici). Bodite točni! Vabi odbor šole.

Televizijski sprejemnik

je leto prva nagrada velikega novoletnega nagrajdnega žrebanga, v katerem bodo sodelovali vsi stari in novi naročniki Dolenjskega lista! Ne pozabite: televizor bo dobil eden izmed naših naročnikov, ki bo do 15. februarja poravnal polletno naročnino (300 din)! Seznam ostalih nagrad bomo objavili v eni izmed prihodnjih števk. Že zdaj pa sporočamo vsem naročnikom, da

jih bo še ta mesec obiskal njihov pismonoša, ki bo pobral polletno naročnino. Naročniki izven Slovenije naj pošljejo čimprej vsaj polletno naročnino s položnico, ki so jo dobili v noveletni številki Dolenjskega lista.

Naročite si pokrajinski tednik novomeškega okraja z dopisnico ali pri Vašem pismonoši, da vas bo vsak teden redno obiskoval!

IZ DELA IN ŽIVLJENJA NAŠIH ORGANIZACIJ

Živahna dejavnost

Terenski odbor SZDL Kandija je ustanovil 4 komisije za obsežno delo na svojem področju

Pri delu Socialistične zveze delovnega ljudstva vedno znova ugotavljamo, da so slabi materialni pogoji ovira za uspešno delo organizacije. Razvijajoči se družbeni odnosi in novi načini delovanja življenja in udeleževanja državljanov zahtevajo v delu Socialistične zveze novih načinov dela. Predvsem je čutili pomanjkanje primernih prostorov za razne sestanke, pogovore večere in druge oblike stikov organizacije s člani. Zato sedaj moramo misliti na nakup televizorskega sprejemnika, na primarne dvorane in prostore za društveno življenje. Tako proučujemo pri SZDL Kandija v Novem mestu.

Sodelovanje s komuno

Vloga komune v družbenem življenju raste. V pogledu upravljanja, razdeljevanja in kontrole dobiva iz dneva v dan večje naloge. Ker mora komuna predstavljati predvsem zaokroženo gospodarsko celoto, je razumljivo, da želi biti gospodarsko čimmočnejša. Zato spodbuja pridelavne gospodarskih organizacij za njihov hitrejši razvoj, hkrati pa pospešuje komunalno graditev in skuša krepiti družbeni standard. To nav-

dežno nasprotje interesov v vlogi komune zahteva vse večjo splošno kontrolo in sodelovanje državljanov. Socialistična zveza kot najmočnejša družbena organizacija, bo zato morala aktivno sodelovati v politiki komune, o uporabi sredstev na občini, o družbenem standardu ter o osebnih potrošnih državljanih. Občina naj usmerja investicije le v kmetijstvo, obrtništvo, trgovino in komunalno graditev.

4 komisije in kopica nalog

Novi odbor SZDL Kandija je potem, ko je ugotovil vse to, ustanovil 4 komisije, ki se področje dela zelo široko. Vsaka od njih bo do 18. januarja pripravila načrt dela na svojem področju. Odbor se bo nato sestel in o teh načrtih podrobneje razpravljati.

Ustanovljene so bile komisije za kulturnoprosvetno delo, komisija za političnoideološko vzgojo članstva, komisija za gospodarstvo in komisija za poživitev dela žena in mladine.

Komisija za kulturnoprosvetno dejavnost bo proučila vse možnosti za dvig kulturne ravni članov. V stiku z delavskimi svetili podjetij in sindikalnimi

podružnicami bo proučila možnosti za ustanovitev delavskega prosvetnega društva Svoboda Kandija ter skušala najti primerne prostore.

Komisija za politično-ideološko vzgojo članstva bo pripravila vse za študij gradiva VII kongresa ZKJ in skušala seznaniti člane s pomenom 40-letnice ustanovitve KPJ in SKOJ.

Komisija za gospodarstvo ima obsežne naloge. Proučiti bo morala pogoje in možnosti za ustanovitev stanovanjske skupnosti Kandija, otroškega vrtca v Kandiji, obratnih menz v podjetjih, raznih servisov za pomoč gospodinjstvom, prodajaln, obrtno uslužnostnih obratov, skupnih kuhinj, otroških igrišč ter možnosti organiziranega nadzorstva nad otroci, kadar so starši odsotni.

Komisija za poživitev dela žena bo pripravila razna strokovna predavanja o sodobnem gospodinjstvu negi otroka, pripravljanju jedil in podobnem. Za mladino bo pripravila razna predavanja iz tehnike in ostalih zanimivosti ter jo predvsem usmerjala v udeleževanje pri Svobodi Kandija.

Kaj poretoko podjetja?

Odbor Socialistične zveze Kandija se zaveda, da brez tesnega sodelovanja s podjetji in njihove podpore tako obsežnih načrtov ne bo mogel uresničiti. Uspeh dela odbora bo v marsičem odvisen od gledanja podjetij na to akcijo. Zato bodo skupine članov odbora obiskale vsa podjetja v Kandiji in se tam v vodstvi podjetij pogovorile o svojih načrtih.

O načrtu dela Socialistične zveze Kandija bodo razpravljale tudi vse štiri osnovne organizacije Zveze komunistov v Kandiji. Komunisti se bodo aktivno vključili v delo in bodo največja opora SZDL pri uresničevanju njenega načrta.

Odbor pripravlja široko anketo med članstvom, ki bo odgovorila na vprašanja, česa člani SZDL v tej organizaciji najbolj pogrešajo, kaj želijo ter bo hkrati pokazala njihovo mnenje o organizaciji Socialistične zveze. Po takojšnjih pripravah lahko presodimo, da SZDL Kandija tudi letos ne bo med zadnjimi.

Voznik E. P. je dne 9. januarja upravljal lastni osebni avtomobil S-11687 na avto cesti proti Zagrebu. Ker ni upošteval cestno prometnih predpisov, ki določajo posebno previdno vožnjo v poledici, je zavozil preko desnega roba avto ceste v vasi Karteljevo. Vozilo se je prevrnilo v obcestni jarek. Telesnih poškodb ni bilo, na vozilu je za 30.000 din škoda.

Tovornik avtomobil s prikoliko H-11687 je 9. januarja zaradi okva-

Z novomeškega živinskega sejmišča

Na novomeški živinski trg je bilo pripeljanih v ponedeljek, 12. januarja, 778 prašičev v starosti 6 do 10 tednov po ceni 2800 do 5000 din in 17 prašičev v starosti 3 do 7 mesecev po ceni 5000 do 22.000 dinarjev. Prodanih je bilo 511 repov. Zaradi slabega vremena je bil promet na sejmišču slabši kot običajno.

ZUNANJEPOLITIČNI TEDENSKI PREGLED

Prvi teden po novoletnih praznikih je zares potekel v znamenju obiskov. Zakaj?

Obisk predsednika Tita v prijateljskih azijskih državah se je nadaljeval. Državniški razgovori v Indoneziji so se končali s skupnim sporočilom, ki zagotavlja, da bosta obe državi še nadalje krepili že tako dobre medsebojne odnose in zveze. Zunanje politična načela, na katerih gradi Republika Indonezija in FLRJ svoje mednarodne stike, se ujemajo. Neposredni rezultat razgovorov pa bo verjetno čedalje večja trgovinska izmenjava, ki se ne bo omejevala le na običajne oblike. Jugoslavija bo dala Indoneziji deset milijonov dolarjev kredita za nabavo jugoslovanskega blaga. Dogovorili so se tudi o tehničnem sodelovanju in pomoči, ki jo bodo nudila jugoslovanska podjetja pri razvoju in napredku indonezijskega gospodarstva.

Naslednja postaja predsednikove ladje Galeb je bil Rangun. To je bilo srečanje s starimi znanci: predsednik Tito in ostali jugoslovanski politični voditelji so imeli že večkrat priložnost seznaniti se z burmanskim voditeljem. V Rangunu se je predsednik Tito sestel z najvišjimi državniimi dostojanstveniki. Sprejel pa je tudi voditelja dveh glavnih političnih struj v državi: nekdanjega ministrskega predsednika U Nuja, ki je bil že na obisku v Jugoslaviji, in U Ba Sweja, prav tako bivšega ministrskega predsednika. Oba voditelja stojita zdaj na čelu dveh skupin, v kateri je razpadla nekdanja enotna Antifašistična liga. Značilno je, da se razlike v koncepciji obeh skupin omejujejo samo na notranjo politiko; na zunanje političnem področju se njuna mnenja no-

polnoma ujemajo. Zato je povsem razumljivo, da so dali razgovori zelo zanimive rezultate, ki so potrdili dosedanje prijateljske med Jugoslavijo in Burmo. Krepitev gospodarskih stikov bo otipljivo zaznamovala uspeh teh razgovorov.

Zdaj je Galeb s predsednikom in njegovimi sodelavci že v Indiji. Tu je na sporedu srečanje s predsednikom republike Prasadom in ministrskim predsednikom Nehrujem.

Svetovna javnost pa z velikim zanimanjem spremlja še neki drugi obisk; obisk podpredsednika sovjetske vlade in

rodnih zadev. Omenimo samo zadnje izmed njih: Berlin. Nekateri pa hočejo vedeti še več: pripovedujejo, da se začela nova sovjetska ofenziva smehljajeva, ki naj bi dosegla svoj vrh v obliki same. Nikite Hruščeva v Zdrženih državah. To je morda že nekoliko preveč optimizma; a naj bo tako ali drugače, dejstvo je, da je Mikojanov obisk, če drugače ne, vzbudil vsaj obilo radovednosti. Radovednost pa je že nekaj drugega kakor slepa jeza in zaskrbljenost, ki smo ju bili vse predolgo gledali in čutili na obeh straneh.

V Parizu se dokončuje tisto, kar se je začelo trinajstega maja lani — ali pa.

V ZNAMENJU OBISKOV

glavnega sovjetskega trgovskega strokovnjaka Anastasa Mikojana v ZDA. Začetek tega koraka je obeležil velik sovjetski raketni uspeh; ruski znanstveniki in tehniki so izstrelili raketo, ki se je iztrgala vplivu zemeljske teže, letela mimo Lune in se potem odpravila še dalje, na eliptično pot okrog Sonca. Mikojanov obisk v ZDA pa je sprožil vrsto najrazličnejših komentarjev. Pri vsem gre najbrž vendarle predvsem za trgovino — vsaj na zunaj je videti tako. V resnici se Mikojan bržčas ni sestel z zunanjim ministrom Dullesom in samim predsednikom Eisenhowerjem zgolj zato, da bi sklenil z njima nekaj trgovinskih pogodb. Beseda je segla mnogo dalje; kaže, da hoče Sovjetska zveza prevzeti pobudo pri celoti vrsti »mrtnih« medna-

še hočemo biti resnicoljubni, še dosti prej. General de Gaulle, ki je bil na volitvah premočno izbran za predsednika Petre republike, je tudi uradno prevzel oblast in nemudoma imenoval za predsednika vlade Michela Debreja. Parla- t, ki ga povečini sestavljajo bolj ali manj čistokrvni desničarji, je že začel zasedati; a to ni tako važno kot neko- kaj ima glavno besedo vendarle predsednik republike, torej de Gaulle. In ta jo ima; odločno poteza z devalvacijo franka za 13,5 odstotka z uvedbo konvertibilnosti in s odprtjem poti v Evropi- skupni trg daje slutiti, da se v francoski politiki poraja nov delovni stil; vprašanje je samo, kako bo pobarvan — trezno ali zaneseno. Izpit bo bržčas slei- ko Alžirija?

II. teren ne bo razdeljen

Pretekli teden se je nad 200 članov osnovne organizacije SZDL Novo mesto II. teren zbralo na letni občni zbor. Vodil ga je za. predsednik Severin Šli z za. tajnikom Mirom Verbičem, na dnevnem redu pa je bil najprej referat o potrošniških svetih in stanovanjski skupnosti, ki ga je imel predsednik obč. odbora SZDL Ludvik Golob. Po krajšem zun. političnem pregledu in poročilu odbora se je razvila prav živahna in vsestranska razprava, kakršna na II. terenu še lep čas ni bilo. Oglašali so se ljudje, ki morda na javnih sestankih še nikoli niso govorili; dali so vrsto dobrih predlogov v zvezi z dvigom družbene ravni v mestu. Zlasti so

se zavzeli, da je treba vprašanje nove pralnice, kopališča na Krki, menze za odnašanje hrane na dom, prehrane za delavce v podjetjih in priložnostno vzgojo mladine ter vsa ostalo pomoč mladini postaviti pred ObLO in vodstva organizacij veliko oostreje in odločneje kot doslej.

Na občnem zboru so z glasovanjem odločili, da se teren ne bo cepil na nova terena »Center« in »Sodišče«, temveč da ostane II. teren tudi vnaprej v dosedanjem obsegu. Volitve novega odbora bodo v nedeljo, 25. januarja, na 2 običajnih voliših. Ljudje so izrazili željo, da naj bi take sestanke z dobrim dnevnim redom prirejali pogostejše.

SZDL v Dolenjskih Toplicah

SZDL v Dol. Toplicah se pripravlja na svoj občni zbor in na volitve, ki bodo že v tem mese-

Gospodarstvo

Nova investicijska posojila. Na zadnji seji upravnega odbora Jugoslovanske investicijske banke je bilo odobrenih več posojil, med njimi: Gospodarski posojili zvezi v Mariboru 80 milijonov din, OLO Novo mesto 20 milijonov 548.000 din, OLO Celje 20 milijonov, veletrgovini »Lokas« v Škofji Loki 11,1 milijona din in trgovskemu podjetju »Nanos« v Postojni 15 milijonov dinarjev.

Rekorden tranzitni promet reške luke. Tranzitni promet reške luke je v 1. 1959 prikril v zgodovini te luke presegel milijon ton. Po podatkih luskne direkcije je znašal promet 1 milijon 2.000 ton. V prometu so imeli razen domačega tovara najpomembnejšo vlogo tovori iz zunanjetrgovinske izmenjave, iz Češkoslovaške in Avstrije. V primerjavi z letom 1957 je narasel tranzit teh držav za dobrih 50%.

4.000 traktorjev v letu 1959. Plan Industrije traktorjev in motorjev v Jugoslaviji predvideva za 1. 1959 precejšnje povečanje proizvodnje; za okoli 30% glede na leta 1958. V letu 1959 bo tovarna dobavila kmetijstvu nad 4.000 traktorjev, medtem ko je bila proizvodnja lani za 10% višja kot leta 1957.

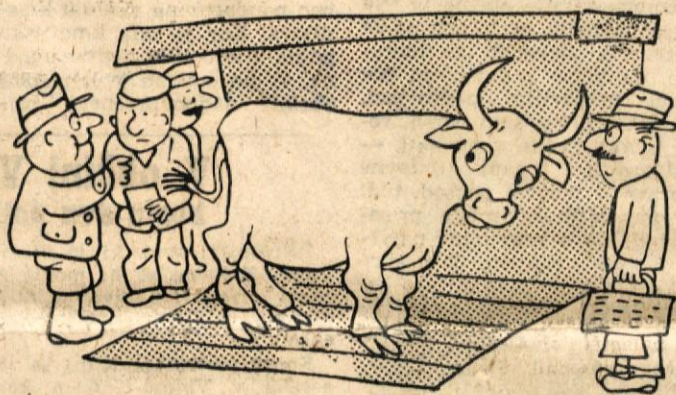
Postaja Polzevo — dograjena

V nedeljo popoldne je bila na Polzevem lepa slovesnost. Domačini so odprli dograjeno železniško postajo, ki so jo zgradili v preteklih letih predvsem s prostovoljnimi delom in prispevki okoljskega prebivalstva.

Vaga prevagaj...

... ali kako živinski prevzemovalci goljufajo potrošnike

»Ko pripelje kmet vola tehtat, kmetom dogovoril, koliko teže napiši resnično težo na kos mu odbijem, ti boš pa od resnične teže to odbil in tako

dobleno težo napisal na tehtni listek! Tako ima Prunk možnost odkupovati živino po prosti ceni, čeprav je njena klavnost manjša kot po predpisu, razen tega pa da dobro zasluži tudi kmetu. Ogledmo si ta postopek na praktičnem primeru:

Letošnji sejmi

Od 17. do 25. januarja bo v Ljubljani sejem »Moda 1959«. To je že četrty specialni sejem za popularizacijo domače proizvodnje konfekcije, modnih tkanin in usnjenih izdelkov. Zdrženj bo z vsakodnevnim prejetjem modnih revij sodobnega oblačenja, anketiranjem potrošnikov in s strokovnimi posvetovanji.

Kasneje bodo v Ljubljani še sledeči sejmi: od 9. do 17. maja III. mednarodni sejem embalaže, od 7. do 14. julija mednarodna razstava varilne tehnike, od 28. avgusta do 6. septembra V. mednarodni vinski sejem in od 16. do 25. oktobra V. mednarodni sejem »Sodobne elektronike«.

Kmet P. je pripeljal 3. decembra 719 kilogramov teškega vola. Prunk je kot strokovnjak takoj ugotovil, da vol ni mo 50 odst. klavnosti in ga torej ne sme plačati več kot 125 dinarjev kilogram. Kmet bi za tega vola v poštenem odkupu dobil torej 719-krat 125 dinarjev, to je 89.875 dinarjev. Prunk se je za to z njim dogovoril, da bosta od resnične teže odbila 40 kilogramov in tako dobljeno težo — 679 kilogramov — dala vpisati kot uradno na tehtni listek. Takšnega vola je nato plačal po 150 dinarjev kilogram žive teže. Kmet je torej dobil zani 101.850 dinarjev, kljub temu da sta za 40 kilogramov teže

zmanjšala. Dobil je torej bli- zu 11.000 dinarjev več kot bi sicer.

Prevzemalec s tem, da resnično težo zniža, doseže, kot smo rekli, večjo klavnost, 719 kilogramov težak vol bi »dal« verjetno le 350 kilogramov uporabnega mesa. Ko ga je »uradno tehtal« za 679 kilogramov teže, pa predstavlja 350 kilogramov mesa več kot 50 odstotno klavnost in ga sme odkupiti po prosti ceni...

Omenjeni prevzemalec je tako odkupil na Mirni večje število goved. Tržna inspekcija je ugotovila pet primerov zniževanja resnične teže, za ostale primere se ne da ugotoviti, ker je tehničar sproti trgal papir, na katerega je pisal »odbitke« po navodilih prevzemalca Prunka. V ostalih štirih ugotovljenih primerih je odbil 90 kg, 80 kg, 94 kg in 82 kg od resnične žive teže vola. Na tak način je Prunk odkupoval tudi na Veliki Loki. To »novost« je potuhel že v začetku novembra.

Primer je dokaj žalosten. Prevzemalec Prunk je dal neupravičeno zaslužiti kmetu, potrošniku, ki meso že zdaj dovolj drago plačuje, pa mora iz svojega žepa odšteti razliko. Odkupljenemu volu se namreč odstotek klavnosti ne da dvigniti. Računsko smo dokazali, da je samo v prvem primeru plačal za takšnega vola približno 11.000 dinarjev več kot bi ga smel plačati, če bi delal pošteno. To je prvi, ne nazadnje goljufaje na račun potrošnika. Vprašanje zase je tudi zaprisežen uradni tehničar na Mirni, ki, kot slišimo, »popravlja« težo po želji stranke. Oba primera kličeta po ostrji kazni.

OB ŠTIRIDESETLETNICI KOMUNISTIČNE PARTIJE JUGOSLAVIJE

REVOLUCIONARNO GIBANJE NA DOLENJSKEM V LETIH 1918 DO 1941

FRANCEK SAJE

TRIDNEVNI UPOR RUDARJEV IN KMETOV OKROG SENOVEGA

Tudi rudarji in kmetje okrog Senovega so ob razpadu avstro-ogrskega cesarstva menili, da je napočil čas, ko si bo ljudstvo samo začelo krotiti svojo usodo. Ker pa so stari oblastniki zadržali oblast v svojih rokah, so rudarji in kmetje 4. novembra 1918 vzkipeli.

Na poziv Narodnega sveta v Ljubljani so se 1. novembra 1918 zbrali v Brestanici klerikalni in liberalni veljaki iz takratnih občin: Brestanica, Anže, Armeško, Brezje, Gorica, Raztež, Stolovnik in Senovo. Na sestanku so ustanovili »narodni pododbor« za našete občine, v katerega so izvolili kar vse župane in njihove namestnike, v predsedstvo pa so izbrali: za predsednika nadučitelja Franca Jamška, za podpredsednika župnika Jožeta Tratnika, za tajnika posestnika Mihaela Vutkoviča, za slovočjo katiheta Jožeta Dušiča in za aprovizacijo čevljarja Franca Agreža.

Po seji so napisali kratko poročilo Narodnemu svetu v Ljubljano o ustanovitvi »narodnega pododбора« in dodali: »Z današnjim dnem je stopilo tudi tukajšnje orožništvo, obstoječe iz štirih mož,

pod oblast narodnega sveta ter opravlja skupno z narodno stražo patroljsko službo ter skrbi za mir in red. Narodna straža sestoji iz sokolov in orlov.

Na tem sestanku v Brestanici še niso govorili o vrenju med rudarji in kmeti. Ker pa je to vrenje hitro raslo, so na podobnem sestanku 3. novembra 1918 v sosednjem Kozjem govorili še samo o obrambi pred uporniki.

Na zborovanju zaupnikov iz kozjanskega sodnega okraja so za predsednika krajevnega narodnega sveta izvolili zdravnika in poslanca v dunajski parlament dr. Franca Jankoviča. Ta je po sklepu zborovanja poslal 3. novembra 1918 Narodnemu veču v Zagreb dva dopisa: kratko poročilo o ustanovitvi Narodnega sveta in obširno prošnjo za — vojaško pomoč.

V tej prošnji poročila dr. Jankoviča, da so zaupniki iz občin, ki leže ob hrvaški meji, na zborovanju naglašali, »da so ti kraji v veliki nevarnosti, ker se klatijo po obmejnih hrvaških vaseh tolpe od 80—600 mož«, tako imenovani zeleni kader. Splošno se govori, »da nameravajo te tolpe vdreti v St. Peter pod Sv. gorami, kjer je več veletrgovin, v Imeno, Podčetrtek itd.«

Zborovalci pa so se balj tudi senovskih rudarjev:

»Župan iz Velikega Kamna (Janez Serbec) pa poroča, da se je bati takih elementov tudi v njegovi občini, ker je v bližnjem Reštanju mnogo nezadovoljnih delavcev-rudarjev, v hribih pa precej dezertierjev.

Kozjanski krajevni odbor narodnega veča prosi nujno, da se mu čimprej mogeče dopolnje vojaško pomoč, obstoječo iz 40 mož...»

Ta bojazen ni bila brez vzroka, saj je za naslednje dne zapotatelo Rudarja Martin Hlastan in Jožef Sušteršič ter kmet Anton Radej iz Reštanj, rudar Ivan Kozole iz Dobrove in rudar Martin Hlastan iz Sedma so se popoldne 4. novembra 1918 zbrali v Pleterški gori goštni v Brestanici. Odšli so proti poveljni na Dovškem, kjer so stanovali poravnani nemški uradniki senovskega rudnika, last Trboveljske premožkopne družbe, da jih preženejo.

Ko so pred barako srečali nadzornika Antona Salamuna, je Kozole zahteval, naj odide od rudnika, Radej pa ga je udaril s palico. Salamun se je umaknil proti baraki, rudarji pa so mu sledili in za njim metali kamenje. Pred barako so kričali nad uradniki: »Nemci ven! Salamuna pa moramo tudi ven dobiti!« Zatem so s kamenjem in palicami razbili šipe in vdrli v barako, iz katere je šest uradnikov planilo skozi okna in pobegnilo.

Skupina rudarjev je nato še nekaj časa razbijala pohištvo in stanovanje v baraki, last Trboveljske premožkopne družbe. Nekateri so si vzeli nekaj stvari in odšli domov, ko so se dogovorili za akcijo naslednjega dne. Ivan Kozole je kasneje pred sodiščem izjavil, da so »tako oostopali, ker je bila svoboda in da se maščujejo zaradi slabega plačila.«

Nekateri rudarji so še ta večer zvedeli za napad na rudniško barako in uradnike. Zato so odšli v zapuščen barako in iz nje odnašali razne stvari.

Po nasvetu Ivana Kozoleta se je 5. novembra 1918 okrog 13. ure zbrala množica rudarjev in kmetov za pohod v Brestanico. Tam so hoteli prisiliti trgovce, ki so skrivali živila in navijali cene, da jim prodajo blago po starih cenah. Ivan Kozole je svetoval, naj se vsi oborožijo, da bi odbili morebiten napad žandarjev in narodne straže.

V hiši kmeta Janeza Kozoleta v Dobrovi št. 33 so se zbrali kmetje: Dominik Bohorč iz Plešivca, Anton in Mihael Budna, rudar Mihael Kozole in Janez Hlastan iz Dobrove. Te šestorici so se spotoma pridruževali drugi rudarji in kmetje: rudarja Ivan Kozole in Jožef Bohorč kmet Anton Kozole iz Dobrove ter kmet Anton Jeler iz Plešivca. Pozneje se je tej deseterici pridružila druga skupina šestih upornikov: rudar Jožef Sušteršič, kmet Anton Radej, rudar Martin Hlastan in kmet Jožef Bohorč iz Reštanj, rudar Martin Hlastan iz Sedma in rudar Anton Jankovič s Senovega.

Uporniki so bili oboroženi s sedmimi puškami, trije so imeli samo bajonete ostali pa sekire, kladiva in palice. Da bi se še bolj oborožili, so šli v Senovem v rudniško shrambo dinamita, kjer so pobrali razstrelivo in patrone.

Od Senovega do Brestanice so se upornikom pridruževali še novi rudarji in kmetje, da je število upornikov naraslo na okrog 50 mož.

Ko je množica prišla do opekarne Trboveljske premožkopne družbe pred Brestanico, je zahtevala, da se morajo nemški uradniki odstraniti. Nekega uradnika so pred opekarno pretepli, nekateri pa so šli v pisarno in nagnali ostale uradnike,

Dominik Bohorč in Ivan Kozole sta nato razpostavila oborožene straže okrog Brestanice in jim naročila, da ne smejo nikogar pustiti v trg in iz njega ter da morajo ostale tovariše braniti pred morebitnim napadom »od druge strani«. Ena straža sta postavila pri opekarini, drugo pri stari cerkvi, tretjo pa pri mostu tik vhoda v trg. Dominik Bohorč je kot poveljnik teh straž zatem večkrat pregledal straže, če v redu opravljajo svojo službo.

Ko je množica upornikov prišla v zastrazen trg, sta k njim prihitela nadučitelj Franc Jamšek, predsednik narodnega sveta, in čevljar Franc Agrež, odbornik narodnega sveta, odgovorila za aprovizacijo. Zaman sta si prizadevala, da bi jih »pomirila in dosegla, da mir in red ne kralijo«. Ivan Kozole ni hotel poslušati svarilnih besed in se je od razburjenosti kar penil.

Tudi Dominik Bohorč je odbil zahtevo obeh predstavnikov narodnega sveta in jima izjavil, »da hočejo danes obračunati, da je že prepozno in da je danes njihova obsoda. Presker (župan in trgovec), Senar (mesar) in Škrbec (trgovec) morajo čuti, kaj so z nami delali. Zda! homo sli na delo!« Jamšku je Bohorč hkrati »objubil, da ne nameravajo ropati, ampak da si hočejo le vzeti blago in ga po maksimirani ceni plačati.«

Tedaj so prišli v trg čuvarji meščanske oblasti z nasajenimi bajoneti: stražničar Jakob Kovač, orožnik Janez Polančič in član narodne straže Gustav Serbec. Ko so uporniki opazili patroljo, sta Dominik Bohorč in Ivan Kozole ukazala, naj nanjo streljajo. Orožniki so spoznali, da so prešli in v nevarnosti pred oboroženo in razburjeno množico. Zato so pobegnili v Leskovoško gostilno, gostilničarjeva hči pa je hišna vrata zaklenila.

Obisk v tehnični srednji šoli

Tehnična srednja šola v Vičah-Krškem ima potrjen investicijski program za zgraditev šolske delavnice. Izgradnja bi stala 153 milijonov dinarjev (delavnica mariborske tehnične šole je stala 1 milijardo dinarjev). Šolska delavnica bi bila velikega pomena za razvoj industrije, ki bi ji bili s tem zagotovljeni dobro izšolani kadri.

Dosedanja delavnica je v Celulozi. Novo bi opremili sami. Pravi, da imajo že drobnega orodja, ki ga izdelujejo sami, toliko, da bi lahko opremili manjšo delavnico.

Prijaviteljevc za sprejem v šolo je precej, tako da jih morajo vsako leto skoro polovico odkloniti. Imajo elektro in strojni odsek. Šolo obiskujejo tudi delavci, ki so dopolnne v službi. Obala delavskega seka sta pri učenju zelo prizadevna.

Ker bo šla jeseni šola v svojo tretje leto obstoja in bodo imeli prvič tretji letnik, bi do takrat nujno potrebovali svojo delavnico. Pričakujejo, da jih bodo podjetja in organizacije pri tem prizadevanju podprla. Ko bodo dobili svojo delavnico, se bo šola lahko sama vzdrževala.

Učenci šole so pod strokovnim nadzorstvom mojstrov-predavateljev napeljavali v šolo vodovod in uredili električno inštalacijo ter tako prihranili občini 1,5 milijona dinarjev. Material, ki so ga pri tem porabili, so dobili brezplačno od podjetij.

Dramatski krožek šole je nastopil s igro »Nepomembni človek« trikrat v Krškem in enkrat v Brestanici ter v Brežicah. Najslabši obisk predstave je bil v Krškem. Denar, ki so ga pri tem dobili, bodo uporabili za nakup športnih rekvizitov, za delo dramske družine in za šolski izlet.

Aktivni so tudi na športnem področju, saj so okrajni prvaki v nogometu, v odbojki pa so zasedli na republiškem tekmo vanju četrto mesto. Dobro dela tudi šahovski krožek, saj imajo večkrat mednarodna tekmovanja in dvoboje.

PRIJETEN VEČER OB KONCERTU

Srednje glasbene šole iz Ljubljane

Publike, ki bi ljubila resno koncertno glasbo, žal še vedno ni v Novem mestu toliko, da bi do kraja napolnila razmeroma majhno dvorano v Domu LP. Kdor pa v sredo zvečer ni slišal koncerta Srednje glasbene šole iz Ljubljane, mu je lahko resnično žal. Pod simpatičnim vodstvom prof. Vinka Šušteršiča je orkester 50 mladih muzikov odigral A. Vivaldija Concerto grosso v d-molu s solisti, L. v. Beethovna koncert v C-duru št. 1 za klavir in orkester. Solistka Alenka Vidmar je na sicer slabem klavirju prav lepo režila težavno nalogo. Pa na pamet je igrala. Prav tako smo presenečeni poslušali violinsko solistko Marjetico Korosec v H. Wienawskoga koncertu za violino in orkester. Program je zaključilo domače delo L. M. Škerjanca Fantazija za klavir in orkester s solistom Aleks. Vodopivec. V uvodu je ansambel, dirigenta in navzočo ravnateljico te šole prof. Vido Jerajev pozdrazil ravnatelj domače nižje glasbene šole tov. Drago Sprož, dijaki pa so s šopkom izrazili hvaležnost in pozdrav starejšim tovaršim iz Ljubljane.

Poslušalci smo bili nadse zadovoljni iz več razlogov. Predvsem je opogumljivoča nasmeš dirigenta zagotavljal, da bodo mladi izvajalci tudi kritična mesta v razmeroma težkem programu zmagovalno prestali. In to se je v naše veliko zadovoljstvo tudi dogajalo. Dirigiral je umetnik in pedagog ob enem. Res večja in sugestivna roka! V tem je namreč vsa prednost neposrednega poslušanja koncertov, da se orkester z dirigentom in publika zlivata v umetniški doživljaj v najboljšem smislu. Na cedilu pa nas je pustila — kakor vedno — notorno slaba akustika te dvorane. Ob poglednem odru so močno zasedena godala (okrog 35)

preprečila pihalom in trobilom v ozadju zvočno ravnost. Verjetno je galerija imela že boljši užitek. Kljub tem objektivnim težavam z dvorano naj nas orkester s tako muziko čim večkrat obišče.

Ob tem pa še nekaj za domačo rabo. Kakor takrat, naj bo tudi v bodoče ob koncertih nasploh dvorana razsvetljena. Toda brez stranskih reflektorjev, ki motijo izvajalce. Klasična in resna moderna glasba spada v slovesno vzdušje in ne v kabaretno poletno, katero nas tako radi postre-

žejo v Novem mestu ob raznih koncertih. Dalje. Med poediniimi stavki zaključne koncertne točke daje tišina večje priznanje in zbranost izvajalcem ko negotovo ploskanje, zlasti če imajo poslušalci program pri rokah. Kontinuiteta muzikalne zbranosti se s tem ne razbija. V naše dobro pa bodi rečeno, da so tuji koncertanti nasploh zadovoljni z disciplino, tišino in ustreznim priznavanjem zadovoljstva ob zaključnih točkah, pa naj bo z odraslo ali mlado domačo publiko.

Koliko berejo v Brežicah

Najboljša knjižnica v breziški občini je Ljudska knjižnica Brežice, čeprav so njeni prostori in oprema stari in neprimerni. »Mož rad bere romane, jaz pa imam najraje pravljice. Z mojim nekaj ni v redu, če nimam knjige,« je dejala kmečka žena, ki je prinesla v hčerkin aktivki vrnil knjige v knjižnico. Prišla je dve uri daleč.

Knjižnico je obiskalo v preteklem letu 2620 bralcev 14.343-krat in si izposodilo 26.392 knjig. Po knjigah prihajajo precej enakomerno skozi vse leto, tako da število bralcev tudi v poletnih mesecih ne upade veliko. Med obiskovalci prednjači mladina, ki pa jemlje knjige tudi za ostale člane družine. Odrasli najraje bere družabne, ljubzenske, zgodovinske in volne romane. Partizanska literatura, ki v prvih povojnih letih spriče še svežih spominov ni bila preveč iskana, dobiva zadnja leta vedno več veljave — pa tudi kvalitetejša postaja. Največ jo bere mladina, ki sama

Izidor Mole: SEJEM V ČACKU

ni doživela vojne in po partizansko junaštva navdušujejo in navdajajo s ponosom. Dečki se navdušujejo za zgodbe z divjega zapada in za junaška osvajanja. Najmlajšim ni nikdar dovolj pravljic. Večina bralcev je do zadnjih let čitala najraje »lepe stare« knjige, zdaj pa vedno bolj segajo po novem čitju. Njihov knjig je primanjkuje, ker jih knjižnica zaradi pomanjkanja denarja kupuje le v enem izvodu. Najbolj vneti bralci prihajajo v podobnem položaju kot v nekaterih drugih knjižnicah: da zanje ni ničesar več, ker so že vse prebrali. Dotok novih knjig je prepočasen.

Brežiška ljudska knjižnica ima danes 4.703 knjige. Z izposojnino, ki jo je pobrali v preteklem letu 165.306 dinarjev, kupuje s težavo le po en izvod novih knjig, potrebovala pa bi vsaj tri.

Denarja in prostora za knjižnico ni. Za nove izvide knjig zmanjkuje prostora, polje in omar. Zaradi prenapetosti je delo v knjižnici zelo oteženo.

Kljub vsem težavam opravlja Ljudska knjižnica v Brežicah z vsemi svojimi oddelki važen del kulturnega poslanstva pri izobraževanju svojih občanov. Zato bi zaslužila tudi večjo in načrtnejšo pomoč.

KAJ PA

kmetijsko-gospodarske šole?

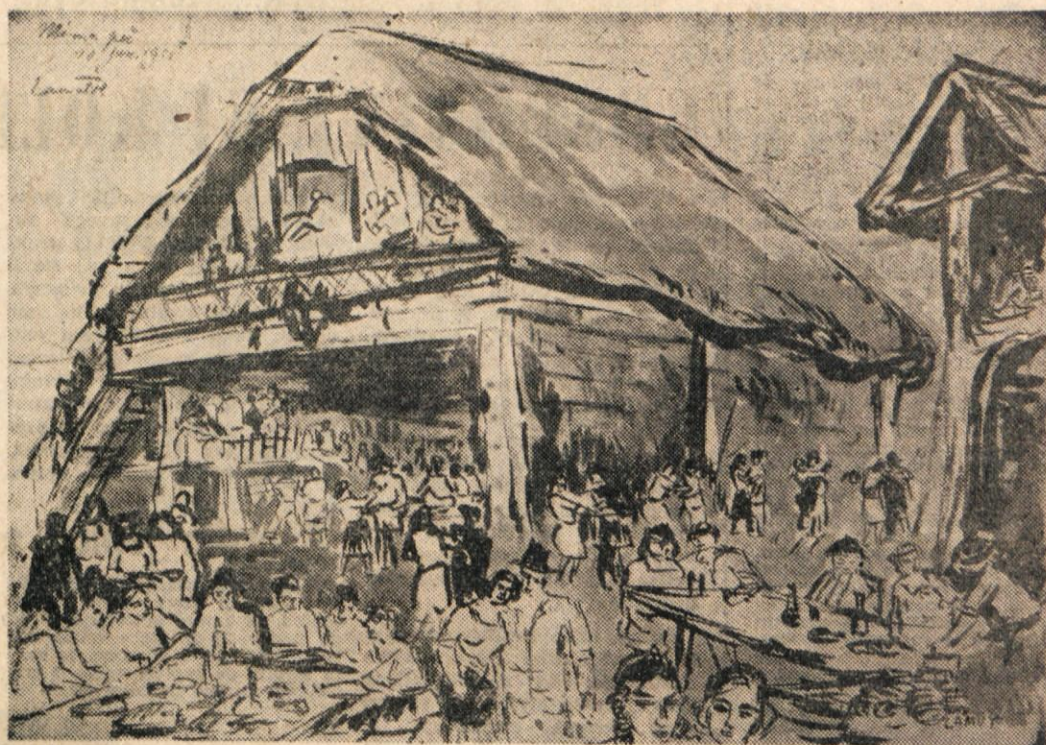
Naša, v marsičem še vedno nerazvita Dolenjska si v novi socialistični domovini krčevito utira pot v napredno življenje. Očitno so že mnogi lepi uspehi tako v kulturi, industriji in kmetijstvu. Slednje napreduje še najbolj počasi. Velikega pomena za preobrazbo naše vasi so šole, ki posebno dobro, po reformi, prevajajo v novo obdobje sožitja z vasio in okolico. Zato bodo v bližnji prihodnosti gotovo odigrale pomembno vlogo v preobrazbi dolenjskega kmetijstva.

Preobrazbi naše vasi veliko pomagajo razni kmetijski tečajji in kmetijske šole, ki so po osvojitvi po vsej Sloveniji izšolale že lepo število kmečkih fantov in deklet. Na Stajerskem, zadnja leta tudi na Gorenjskem, se je razvila posebna oblika kmetijsko-gospodarskih šol s poukom od 1. novembra do zadnjega marca naslednjega leta (zimski šola). Te šole vključujejo vse fante in dekleta, ki so končali obvezno osemletno šolo in mislijo ostati doma na posestvu oziroma v kmetijstvu. V Slovenjskih gorah so že v šolskem letu 1954-55 dali tem šolam tudi zakonsko osnovo in so državljani na zborih volivcev sprejeli sklep, da se morajo vpisati v te zimске šole vsi fante in dekleta, ki bodo ostali na domačiji. Sklep je nato uzakoni občinski ljudski odbor in prevzel tudi finanširanje kmetijsko-gospodarskih šol na svojem območju. Ustanovili so jih na vsaki popolni osemletki. Te šole so že sedaj velikega pomena za kmetijstvo in preobrazbo vasi, hkrati pa za pripomoške. Da je LMS naša pot med mladino na vasi. Mla-

dina se je začela prizadevno udeleževati tudi v kulturnoprosvetnem življenju. Ker te vrste šol delajo skozi vse leto — tečajniki KGS imajo vsakih štirinajst dni nedeljavne praktične vaje v sadovnjakih, vinogradih, na posevstvih KG in pri naprednih gospodarjih, dekleta pa razne podobne tečaje (prva pomoč, vkuhanje sadja itd.), mimo tega tudi razne ekskurzije — je dovolj možnosti tudi za dejavnost LMS. Mladina v teh krajih z naprednim kmetovanjem pripilja doma na starše, mimo tega pa postajajo mladinci in mladinke aktivni člani nove družbe, vključujejo se v razne odbore in društva in tako tudi politično dozorevajo.

Ob teh uspehih KGS na Stajerskem in na Gorenjskem se nehoti vprašamo: kako pa pri nas na Dolenjskem? Že pred vojno smo bili dobili prve začetke takih šol v Trebnjem, Stajernem in drugod, po osvojitvi smo imeli razne kmetijske tečaje in gospodinjke, kar vse je rodilo prave uspehe. Ali ne bi mogli tudi na Dolenjskem najti podobnih oblik te vzgoje za našo kmečko mladino, kot so to storili na Stajerskem in Gorenjskem? Res so pred letom to poskusili v novomeški občini, vendar se je prva vna prehitro ohladila. Nove reformirane šole bi prav gotovo dale podlago pa tudi prostore za take redne KGS in tudi kader za splošne predmete, za strokovne predmete bi pa vključili kmetijske strokovnjake, ki jih imamo pri KZ KG in drugod. Za kmetijstvo na Dolenjskem bi bilo to izrednega pomena!

M. T.

Vlado Lamut: VESELICA V MIRI PEČI (1951)

Navzlic težavam - uspehi

Z občnega zbora PD JANEZ TRDINA v Šmilhelu pri Novem mestu

Dne 26. decembra je bil občni zbor PD »Janez Trdina« iz Šmilhela pri Novem mestu. Udeležilo se ga je 14 članov. Na zboru je bil podan obračun enoletnega dela društva.

Predsednik društva je v izčrpnem poročilu dal točen pregled dela in omenil vse težave, s katerimi se je moralo društvo boriti med letom. V društvu sta delovali pevski in dramski skupini, ki sta se povezali in nastudirali opero »Planinska roža«. Opereta je bila z uspehom izvajana osemkrat: štirikrat v Novem mestu, po enkrat pa v Kostanjevici, Strazli, Trebnjem in Črnomlju. Pevci in igralci so vložili v delo ogromno svojega prostega časa, saj je bilo delo precej zahtevno in v njem je bila zajeta tudi množičnost. Pri delu je bilo zajeto veliko število mladih ljudi, ki so bili prvič na odru. Se na to ne smemo pozabiti, da je bila opereta nastudirana pod zelo težkimi pogoji (nezakurjena dvorana v Šmilhelu, internet, različni delavni čas igralcev). Posebno zahvalo smo dolžni tov. Ahačiču za veliko delo, ki ga je imel z zborom, solisti in orkestrom. Lepo se zahvaljujemo tudi kapelniku orkestra JLA tov. kapetanu Jankoviču za uspešno sodelovanje in pomoč pri izvedbi

operete. Tovarišu Danetu Zupančiču, ki je tri leta vodil društvo kot njegov predsednik, se je članstvo na občnem zboru zahvalo in želelo, naj bi ostal predsednik še dalje, kar pa je on zaradi preobremenitve v službi odklonil. Samostojnih koncertov zbor to leto ni priredil, pač pa je sodeloval pri vseh poslahih in jih tudi organiziral. V marcu, ob pričetku del na avtomobilski cesti, je zbor priredil nastop za brigadirje v Karteljevem.

Cepprav naša dvorana, ki je bila od aprila do konca novembra skladišče internetskega inventarja, ni primerna za večje kulturne prireditve in kulturne nastope (saj nima niti stolov in je oder brez opreme), bomo z delom vseeno nadaljevali. Upamo namreč, da nam bo v tem letu občina Novo mesto poravnala dolgove, ki so na-

stali s prevozi na gostovanja s »Planinsko rožo« (saj je bilo to obljubljeno že lani). Želimo, da bi nam nabavili stole za dvorano in vsaj delno opremlili oder. Če bo to urejeno, bo društvo lažje živelo in člani bodo požrtovalno delali še naprej. Želimo pa večjega razumevanja od okrajnega in občinskega sveta Svobod in prosvetnih društev Novo mesto, ker se za naše društvo ne zanimajo in od svoje strani postavljajo ljudi, ki zastopajo društvo na občnih zborih brez naše vednosti. Članstvo javno prosi, da se vsaj v letošnjem letu ne bi to ponovilo.

Nov upravni odbor, ki je sestavljen v glavnem iz vrst mladine, si je zadal nalogo, da bo delo v društvu plodnejše, sklep pa je bil, nastudirati sodobno dramsko delo, pevska skupina pa bo priredila samostojen koncert.

S. Z.

TOVARIS KOLMAN ODGOVARJA

Kakšni so sevnški načrti za leto 1959 nam je povedal tovariš Karel Kolman, predsednik ObLO Sevnica:

Dogradili bodo poslopje Konfekcije »Lisca« in dokončali gradnjo trgovske hiše Splošnega trgovskega podjetja Sevnica, v kateri bo med ostalimi tudi 13 stanovanj. Pri Radioelektrični delavnici imajo v načrtu odpreti manjši obrat za nikanje. Dve kmetijski zadrugi bosta prvič v kooperaciji s kmeti posadili hmelj. Kmetijska zadruga Sevnica je pripravila program za zgraditev dveh mesnic — ena bo končana že v prihodnjem letu. V Jugotaniu pripravljajo investicijski program za obrat, ki bo izdeloval lesonitne plošče. V Kopitarni so zamenjali stare stroje za izdelovanje pet z najmodernejšimi novimi; prihodnje leto bodo dali 2 milijona pet. Kmetijsko posestvo Sevnica bo zasadi površine srednje-debelnih jablan. Kmetijska zadruga Tržišče gradi na Telčah veliko stavbo, v kateri bo sušilnica za hruske, trgovina in manjša dvorana za sestanke. Dogradili bodo šolo v Sentjanžu, pripravljati pa bodo začeli gradnjo šole na Telčah in otroškega vrtca v Sevnici. V načrtu imajo tudi, da bodo v 3 do 4 letih napravili vse manjše asociacije v občini.

Največja želja pa je, da bi asfaltirali cesto. To bi stalo 106 milijonov dinarjev. Zaradi velikih stroškov se bodo morali tej želji odreči, pač pa imajo v načrtu, da bodo dali na cesto lažjo penetracijo.

Lepo vedenje

NA PLESU

... Ples je ena izmed zelo priljubljenih oblik družabnega življenja, ki ne zahteva samo lahкотnosti gibov, kretnj, lepe

drže telesa, ampak predvsem lepo vedenje. Dober plesalec in olikan plesalec sta dva različna človeka; prvega je ples šport in pleše samo za zabavo, drugemu je ples ritem telesa in obenem šola lepega vedenja.

Ples združuje ljudi bolj kot marsikatera druga oblika družabnega življenja, zato je prav, če ta način občevanja med ljudmi razodeva čimveč olike. Ples zahteva svoja pravila, po katerih se je treba ravnati, da nismo videti smešni, neolikani in da ne doživimo celo kaj neprijetnega. V javnem lokalu — v hotelu, restavraciji, v nočnem zabavišču lahko prostimo za ples neznano žensko. Dovolj je, da se ji priklonimo, niti predstaviti se ji ni treba. Tudi

uredil, se lahko tudi sami predstavite. V letovskih krajih je navada, da sedi za mizo skupina deklet, ki bi radi plesale. Kdor nima svoje plesalke, bo poiskal plesalko pri tem omizju. Olikan plesalec ne bo tiščal k mizi, kjer je dovolj kavalarjev, prav tako bo obziren do deklet in žena, ki imajo svoje spremljevalce. Da moč ne sme nikoli pustiti svoje žene same pri mizi, je razumljivo samo po sebi. Če plesalka iz upravičenega vzroka prijazno odkloni plesalca, na primer: »Hvala, utrujena sem« in se priporoči za katerega naslednjega plesov, ni narobe, če plesalec rjudočno prisede in ji dela družbo do konca plesa, da ni sama za mizo...

(Odlomek iz letošnje izredne knjige PD)

(Knjigo je duhovito ilustriral Božo Kos)

Pet milijard dinarjev dobička pri izdajanju slabe literature

Zlasti zahodno-evropski in ameriški trg je preplavljen s tako imenovano »šund-literaturo«, t. j. kriminalnimi romani, ki jih bere pretežno mladina kapitalističnih držav.

Nekritični bralci pocemajo vzorec iz te literature — in se zato preprosto znajdejo na začetnih klopih.

Reka slabe literature je vse širša, v milijonih izvodov preplavlja trg in ni upanja, da bi mogli proti njej karkoli ukrepati, ki jih breznjeji trgovci pri tem bajno zaslužijo. Starši in vzgojitelji! Zajezite vpliv te literature na vaše otroke in učence! Zaključuje poziv komisije OZN, ki je zbrala podatke za to porazno ugotovitev.

Za nove naročnike

TUKAJ ODREZITE!

DOPISNICA

Znamka
za
10 din

Upravi

„Dolenjskega lista“

NOVO MESTO
poštni predol 33

Tabornik preprečil večjo škodo

8. januarja dopoldne se je pričelo kadijsko motor-ja tovornega avtomobila TAA, last Gosp. posl. zve-ze Novo mesto, ki je stal pred osemletko. Voznik je takoj izstopil iz kabine, dvignil poklopce nad mo- torjem in skušal ožen za- dufiti s povrnikom.

V tem je prišel na kraj nesreče tabornik Jože Kr- gar, dijak 3. razreda gim- nazije. Takoj je priskočil na pomoč. S šoferjem sta skušala ožen udusiti še z ožico, ki sta jo vžela iz kabine. Grešar je nameraval že sesti svojo plašč, vendar je presodil, da s tak- nimi sredstvi požara ne bo mogoče preprečiti. Spom- nil se je nočnega gasilnega aparata pri petrolovi ben- cinski črpalki. V nekaj skokih je bil pri njem, ga snel z zidu in nato v trenu- tku s peno pogasil ožen. S prirešnostjo je mladi ta- bornik rešil vozilo, ki bi ga sicer požar gotovo mo- čno poškodoval. Partizanski odred novomeških taborni- kov je lahko ponosen na prispevek svojega člana.

Tretji mednarodni sejem tehnike

V Beogradu bo od 23. avgusta do 2. septembra Tretji medna- rodni sejem tehnike. Priprave zanj so že v teku. Komercialna služba in Klub poslovnih ljudi Beogradskega sejma sta v stal- nem stiku z domačo in tujo in- dustrijo ter dajeta sejnu obliko in vsebino. Zadnji rok za pri- javo sodelovanja je 15. april.

Izmed jugoslovanskih podje- tij bodo razstavljala tudi Lito- stroj, Industrija traktorjev in motorjev, Tovarna vagonov v Kraljevu, »Nikola Tesla«, »Sava« iz Kranja in druge. Iz inozem- stva so že prispele prijave pod- jetij z Zvezne republike Nem- čije, Italije, Francije, Švice, Švedske, Avstrije, Češkoslova- ške in Urugvaja.

Vsem Dolenjcem

pošila najlepše pozdrave Jože Kolenc, ki služi vojaški rok v Beogradu. Posebno lepo po- zdravilja vse domače in brata Franca, ki mu je naročil naš list.

ZENA IN DOM ☆ SODOBNO GOSPODINJSTVO ☆ ZENA IN DOM ☆ SODOBNO GOSPODINJSTVO

GOSPODINJSKI-KOLEBAR 1958

Te dni je prišel na trg Go- spodinjski kolebar za leto 1959. Založil ga je Centralni zavod za napredek gospodinjstva v Ljubljani, ki izdaja tudi druge podobne publikacije, n. pr. raz- ne diete (Dieta pri želodčnih, jetrnih, žolčnih, ledvičnih itd. boleznih), Sto pletenih vzorcev, Količe, Sodobna kuhinja itd.).

Kolebar obsega približno petnaest tiskovnih pol in je grafično lepo urejen, vsebinsko pa pester in bogat. Priložen mu je tudi vprašalni list, kjer beremo, da sta razpisani dve veliki nagradni anketi z lepimi nagradami.

Ce na hitro prelistamo kole- bar z vsebinske plat, lahko ugotovimo, da ga bo vesela vsaka bralka ali bralec, v prvi vrsti seveda gospodinja. V njem so zajeta najrazličnejša vprašanja, od vzgoje, zdrav- stva, tehničnih pripomočkov v gospodinjstvu, domačega gospo- dinstva, tja do leposlovja in humorističnih prispevkov, šal in razvedril. Gospodinja bodo vselej jedilnikov in številnih, dobro pretehtanih receptov, prav tako bodo zadovoljne z mnogimi vzorci za pletenje in šivanje. Gospodinjam je name- njena tudi posebna priloga z obrazy za gospodinjstvo knji- govodstvo.

V kratkem članku ni mogoče kaj več povedati o posameznih člankih, zato se bomo omejili samo na eno področje, na vzgojo vprašanja. Starši, zla- skaj matere so pri vzgoji otrok marsikaj v zadregi in bodo naše v teh člankih jasne odgo- vore na najrazličnejša vpraša- nja. Eden od teh je n. pr. uspeh ali neuspeh otroka v šoli, o čemer razpravlja članek »Le kaj ovira otroka«. Članek »Naš otrok je trmast« analizira vprašanje trme pri otrocih in navaža vzgojne prijem, ki naj jih starši uporabljajo. Zelo pre- pričljiv in dobro podprt je tudi članek Ivana Tolčiča »Zakaj otrok laže«, v katerem piše

vsestransko osvetljuje pojav laži v procesu otrokovega du- ševnega razvoja in daje prak- tične napotke, kako naj starši ravna v posameznih primerih. Tudi čustvo strahu lahko ima važni vlogi v otrokovem raz- voju. O tem razglablja Slavica Pogačnik - Tolčič v članku »Tončka« je strah«. Marsikateri očka ali mamica bosta ob pre- biranju tega članka spoznala, da strah lahko močno vpliva

na otrokov razvoj in duševno življenje, pa tudi to, da največ vrst strahu izvira iz nepravil- nih vzgojnih ukrepov staršev in vzgojiteljev.

Dobro so zastopana in zani- mivo obdelana tudi druga pod- ročja (zdravstvo, gospodinske ročne spretnosti, leposlovje itd.), tako da se bo letošnji ko- lebar uvrstil med naše najbolj- še kolebarje in ga toplo pripo- ročamo.

Športna jopica za sina ali hčerko

Tokrat vam svetujemo, da sple- tete si ali hčerki toplo športno jopico, za katero potrebujete: 250 gr modre, 25 gr rdeče volne, ple- tilke 2 1/2 ter 5 gumbov. 14 zank in 28 vrst da krpic, veliko 5 cm! Vzorec: na levi in desni strani sa-

ju. Rokav: 45 zank 12 vrst z rde- čo, zatem z modro volno po kro- ju. Dogotovitev jopice: vse dele pri- likamo čez mokro krpo in jih se- šijemo. Nasujemo 10 zank in ple- tamo z rdečo volno same desne.

me desne zanke. — Nasujemo jo za hrbet 85 zank z rdečo volno; ple- tamo 12 vrst in nadaljujemo z modro volno. Naredimo si kroj po velikosti otroka. (Gornje navedbe so za 4-5-letnega sina ali hčer- ko). Snemamo po kroju. Prednjiki: 42 zank pletemo 12 vrst z rdečo, naprej z modro volno spet po kro- ju.

da dobimo trak pletenja, ki sega od desnega spodnjega robu ob ovratniku do levega spodnjega ro- bu. Ta rob našijemo na jopico najprej na desni, t. j. zunanji, za- tem še na notranji strani. Pri tem pustimo za gumbnice pet odprtin. Njim nasproti našijemo 5 rdečih gumbov.

100 PLETENIH VZORCEV

Centralni zavod za napredek gospodinjstva v Ljubljani je že v tretji izdal knjigo 100 PLETENIH VZORCEV. Knjiga vsebuje pravzaprav preko 150 vzorcev v besedi in sliki in je tiskana na zelo fi- nem papirju. Služila bo začetnicam, izur- jenim pletiljam in učiteljicam

ročnih spretnosti, ker obrav- nava in pojasnjuje vse, od za- četnih pojmov pletenja do več- barnih in čipkastih vzorcev. V prvem delu so navodila za boljše razumevanje popisov vzorcev, tehnične izmedbe ple- tenja, likanja pletenim, upo- rabo stare volne, izdelavo gumbnic, gumbov, čepov in

res. Dalje sledi 100 tako tme- novanih gostih vzorcev za vse vrste ročnih pletenin. Marsi- kateri bodo dobrodošli dvo- ali večbarvni vzorci, pri katerih lahko uporabi tudi že rablje- no volno. Za pletenice, kot so rokavice, šal, ogrinjala in bluze, pa bo vsaka našla vzor- ec po svojem okusu v za- ključnem delu knjige v po- glavlju Čipkasti vzorci.

Knjiga stane 250 din in jo lahko kupite v knjigarni ali naročite v upravi založbe, Mi- klošičeva 4-11.

BREZPLAČNA KONTRA-CEPJSKA SREDSTVA ZA ZAVAROVANCE

Kontracepcijska sredstva dobe zavarovanci in njihovi svoji posojilci brezplačno. Prejšnji me- sec so bile po vseh občinah seje komisij za zaščito matere in otroka. Vsi zdravniki v okraju se bodo usposobili za dajanje kontracepcijskih sredstev, prav tako pa tudi nekatere babice in medicinske sestre.

Za novomeške otroke

Novo otroško igrišče pripravlja- ju za barakama ob Trdinovi cesti na Grmu. Z buldožerjem so zem- ljišče že splanirali: spomladi bo treba posejati še travo in posta- viti nekaj otroških zabavnih ob- lektov.

MLADI SVET štev. 10

Izšla je 10. številka »Mladega sveta«, zadnja v tem letu. Števil- ka je zanimiva predvsem zaradi navodil za novoletno praznovanje in zaradi nasvetov o izbiranju igrač. Članek »Za pristoječe no- voletno praznovanje« je napisala Jovita Podgornik in pravi, da je predvsem važno to, da postane Novoletna igra družinski praznik, ki se ga veseli ne samo otroci, temveč vsi člani družine. Kako naj pripravimo toplo novoletno praznovanje v stanovanjski sku- pnosti? Kako v vrtih in v šoli? Na ta vprašanja nam odgovarja avtorica članka z lepimi nasveti. Predvsem poudarja, naj prepu- stimo večjim otrokom šimveč inli- cative.

O igračah, predvsem pa o tem, kako lahko praktične in zanimive igračke sami izdelamo, piše Vida Hermanova iz Maribora. Njen član- ek ima naslov »Stanovanjske skupnosti za naše otroke«. V sta- novanjski skupnosti nastajajo že prve oblike otroške skupne vzgo- je. Odporniki stanovanjske sku- pnosti si marsikje želijo glavo, kje bi dobili denar za igračke za otro- ške vrste. To težko vprašanje okoli denarja pa lahko stanovalci z dobro voljo rešijo tako, da igra- če otrokom sami pripravijo. Ob članku so objavljene fotografije različnih doma izdelanih igrač in k vsaki je napisano navodilo za izdelavo. K temu članku je za do- polnilo napisala Breda Glensko- va še o psihološki vrednosti igrač in o tem, kako naj igračke izbira- mo. Članek je zelo zanimiv in teh- ten. Ob novem letu bomo veselji tudi navodila, ki ga najdemo v tej številki »Mladega sveta«, ka- katera knjige naj kupimo otro- kom.

Nato so v listu še splošno peda- goška vprašanja, kakor o otroku, ki se utaplja v potrošnosti, o čemer piše Fr. Petiček, nato pa o splošnem življenju, o čemer nam piše Helena Puhar, ocena češkega filma »Sola očeta«, o starših in učiteljih, ki jo je napisala Zlma Vrščaj in nam priporoča, naj si filma ogledamo, ker je zgodba v filmu aktualna. Nekaj te zgodbe se dogaja vsak dan na marsikateri šoli in v marsikateri družini, kjer imajo šolske otroke.

Tudi »Pomenek« starši, je zani- miva in pester. Navedemo, kako naj pomagamo svojemu otroku, ki ne more izgovoriti r. Pomirja- loče mu odgovarja logoped Zdrav- ko Omerza in mu daje nasvet. V rubriki »Mladi« je našeto znova vedno več vprašanj zakonskih razvezanec.

In končno še nekaj lepe proze, domače od Jožeta Kranjca »Zgod- ba o avtomobilu« in »Otroške tu- de« češkega pisatelja Ludvika Akenazija, ki v obeh povzema na- žalost za svojo mladiščino.

Vredno je omeniti

Veliko potujem in pri tem vidim mnogo stvari, med dru- gim tudi različne odnose med potniki. To, kar sem videl na avtobusu Karlovac—Novo me- sto, pa je vredno povedati, ker je vredno pohvale.

S tem avtobusom se vozi vsak dan tudi več šolarjev iz Suhurja in okolice v Metliko, kjer obiskujejo trišje razrede osnovne šole. Ko sem se neki dan peljal s tem avtobusom, je bil precej poln. Med potniki so bili tudi šolarji, ki so se vračali iz šole. Prav prijetno sem bil presenečen, ko je na neki postaji vstopila ženska s prtljago in so trije šolarji ta- ko; ustali in ji ponudili sedež. Moram priznati, da se na ža- lost kaj takega na potovanju redkokdaj vidi, čeprav to za- hteva najpreprostejša pravi- la olike.

OBVESTILO PREŠERNOVE DRUŽBE

Tajništvo Prešernove druž- be obvešča vse člane, da je zaključilo razpošiljanje letošnjih zbirsk svojim po- verjenikom. — Zamudniki lahko dobe zbirke v vseh knjigarnah po nekoliko višji ceni.

Zato vabimo vse, da takoj ob sprejemu letošnjih zbirsk obnove članarino za pri- hodnje leto.

NAŠI POMENKI

IVAN ANDOLJSEK:

Smotrno učenje

naj zagotovi otrokov uspeh v šoli

Osemletna šola je obvezna za vso našo mladino. Sol- ska reforma jo bo približala mladini in življenju. Čeprav se reforma ne bo izvedla čez noč, moramo vendar podpr- tati, da niti vse naše šole niti ne družine nanjo niso do- volj pripravljene. Vemo, da manjka mnogo učnih moči, nimamo dovolj higienskih učilnic ne učil ne ustrežnejših učbenikov in tipljemo za sodobnejšimi učnimi metodami.

Sedanji družbeni odnosi so posegli tudi v družine in vse spremembe niso v prid izobraževanju mladine. S kmetov odtaka delovna sila v industrijo, zato pa so kmetki šolarji prepogosto vse preveč obremenjeni s te- lesnim delom ter nimajo ne časa ne energije za učenje. Lanski kongres za zaščito matere in otroka v Beogradu je razkril tudi nepopolne razmere v takih družinah, kjer sta zaposlena oba roditelja in otroci nimajo ne ustreznega doma ne dovolj zaščite v izvenšolskih usta- novah. Če gledamo na reformno gibanje s tega vidika, vidimo, da je to družbeno vprašanje, ki prizadeva poleg šole in družine vso družbo.

Zato v teh prehodnih trzavicah ni čudno, če šola zvrta del krivde za neuspeh na družino, le-ta pa se otrsava odgovornosti in išče vzroke morda le preveč iz- ven sebe. Resnica je v tem, da se bosta morala družina in šola sporazumeti, medsebojno odkrivati vzroke ne- uspeha in jih s pomočjo vse družbe odpravljati. Posebej poudarjam, da bosta morali odpravljati vzroke s pomoč- jo vse družbe, ker je mnogo tudi takih, ki jih ne bosta mogli odpraviti sami.

Idealno bi bilo, da bi vse breme v zvezi s poukom in vzgojo sprejela nase šola. Menim pa, da še tako reformi- rana šola ne bo dosegla takega uspeha, kakršnega upra- vičeno pričakuje družba — brez sodelovanja družine. Četudi bi otrok v šoli prav vse doimel med učno uro in bi si večino snovi osvojil že v šoli, jo bo moral doma vendarle ponavljati in si z vajami razvijati določene veščine.

Znanost se naglo razvija, zato se mora mladina, ki se pripravlja v šoli za življenje, vse več učiti. Zato je vprašanje o načinu smotrnega učenja vse bolj pereče. Učni proces proučujejo zdravniki, pedagogi in psihologi. Menda bo prav, če povem nekaj o teh ugotovitvah star- šem, da bodo navajali otroke na pravilno učenje. Seve- da pa bo tudi to le kaplja v morje, če ne bo vzporedno s tem družba z družino ustvarjala primernih pogojev za učenje. V tem pogledu smo dosti storili, a vendar še pre- malo.

Ce pustimo ob strani napotke o načinu učenja, ki jih dobiva učenec že z učiteljevo razlago in še posebej z navodili, lahko rečem, da je pravilno učenje odvisno 1. od razmer, v katerih se učimo. 2. od osebnosti tistega, ki se uči, 3. od načina učenja.

Preden bom razčlenil vse troje, moram opozoriti, da vsak predmet zahteva vsaj do neke meje svojski način učenja. Ne mislim pa o tem razpravljati, ker to bolj za- deva učitelje kot starše. Seveda bo to ali ono povedal učitelj staršem, če se bodo za to zanimali.

Ozrmo se najprej na okoliščine. Ni dvoma, da je za uspešno šolsko in domače učenje potrebna urejena družina. Učenci iz razvranih družin so pogosto raztre- sen in duševno neuravnovešeni. Navadno se zavoljo ne- sreče vse bolj zapirajo vase, čim manj sočutja najdejo v šoli. Napačno bi bilo, če bi starši otrokom prizanesli zavoljo učenja vse delo, vendar bi se morali zavedati, da je učenje resno delo, za katero potrebuje otrok čas, od- dih, primerno prehrano in mnogo spodbud.

Neprimerna zgradba starejših kmetkih hiš in stanov- vanska stiska po mestih in trgih posebno v zimskem času otežkočata učenje. Na kmetih se družine drenjajo v hišah, po mestih in trgih pa v kuhinjah. Tako šolarji nimajo primernega prostora za učenje. Morda boste re- kli, da to ni tako hudo. Le poskusite vi duševno delati v takih razmerah pa boste videli, kako je to neprijetno! Poskusi kažejo, da je za uspešno učenje nujno potreben primeren prostor. Nanj se namreč človek že tako navadi, da ga že prostor sam sil k delu. Če otrokom že ne mo- remo oskrbeti primerno mirne sobe, bi jim morali dati vsaj kotiček, kjer bi se učili. Tu naj bi imeli mizico stol in omario, kamor bi spravljali šolske potrebščine.

Zbrano se more otrok učiti le v mirnem prostoru. Res da se na motnje navadi, a ne brez škode za živčev- je. Ako se hočemo kolikor toliko ogniti motenju, je naj- boljše, da navadimo otroke na učenje v določenem času. To je priporočljivo posebno tam, kjer se uči doma po več otrok. Med tistim časom pa se moramo ogibati nepotre- nega govorčenja, ropota idr. Vasovalce in obiskovalce moramo kajpa v takem času lepo odpraviti, če se sami ne zavedajo, da motijo učenje pri delu. V tem pogledu smo odrasli pogosto res brezobzirni. Če mi delamo, za- hteva mir, otroci pa naj vse prenesejo.

Zadimljena, zaprašena in neprezračena soba je ne- primerna za učenje. Zato je treba navajati otroke, da jo pomagajo čistiti in jo večkrat prezračiti. Vlaga v sobi in ozračju tudi neugodno vpliva na učenje. Učitelji dobro vedo, da so učenci ob takem vremenu nemirni in sitni. Soba za učenje ne sme biti ne prevroča ne prehladna. Pozimi mora biti v njej 18—20 stopinj toplote, poleti pa ne več kot 20 stopinj. Ohlajeni organi namreč znižujejo delovno sposobnost.

Včasih se učenci uče zavoljo mraza v postelji. Le-ta je prirejana za spanje, zato učenca uspava in ga raztresa ter ga sili k sanjarjenju.

Prostor mora biti primerno razsvetljen. Umazane šipe vpriajo skoro 50% dnevnega svetlobe, mnogo pa tudi umazane stene. Luč naj prihaja otroku v oči od leve strani. Direktna svetloba škoduje očem in preprečuje duševno zbrano.

Dober stol mora biti trden in ne pretrd. Večuren pritisk telesa na trdo podlago učenca utruja. Stol mora biti tako nizek, da se učenec s stopali dotika tal in glede na višino mize tako visok, da je rob mize učenca 5 cm nad popkom. Če je miza previsoka ali prenizka, učenec ne more nanjo dovolj opreti podlakti pri pisanju in se hi- treje utruja.

Za nove naročnike

TUKAJ ODREŽITE!

NAROČILNICA

Naročam 1 izvod »Dolenjskega lista« na naslov

Ime in priimek: _____

Poklic _____

Kraj _____

Pošta _____

Casopis pošljite na gornji naslov od dne _____

naprej. Naročnino bom redno plačeval po položnici — osebno — celotno — polno — četrtletno — vnaprej (neustrezno orečrtajte). Naročilo velja do moje pisemne odpovedi lista _____ dne _____

lastnoročno podpis _____

Tri mednarodne dirke v Krškem

Avtomoto društvo Videm-Kr- ško, ki ima preko 200 članov, nenehno skrbi za razvoj avto- moto športa med mladino in odraslimi.

Konec preteklega leta je za- ključilo društvo drugi tečaj za šoferje - amaterje, katerega je obiskovalo 42 članov. Takoj po zaključnem tečaju so opravljali šoferske izpite. Zanimivo je, da sta »pogorela« le dva kandidata, medtem ko jih je od 15 ostalih prijavljenecv, ki niso obiskovali tečaja, padlo kar 10.

Avtomoto društvo je lani do- seglo zelo lepe uspehe. Na prv- em tečaju je usposobil 35 šoferjev. Spomladi je bilo zaklju- čeno republiško tekmovanje v dejavnosti društva. Od 80 ude- ležencev iz vse Slovenije so do- segli drugo mesto. V tekmoval- nju so posvetili največ skrbi prometnim krožkom po šolah. Nad 600 pionirjev je opravilo izpite o prometnih predpisih, medtem ko so bili v predavanju vključeni vsi šolski otroci. Več

predavanj so člani društva imeli tudi v okviru predvojaške vzgo- je in za ostalo članstvo. Da so bila predavanja o prometu bolj nazorna, so se posluževali fil- ma. Organizirali so tudi tekmo- vanje s skiroji v Leskovcu, na Raki in v Vidmu-Krškem. Naj- boljši so se še enkrat pomerili med seboj na občinskem tek-

movanju. Organizirali so tudi tečaj za športne funkcionarje, kjer se je 11 članov društva usposobilo za društvene funk- cionarje. V mesecu maju in av- gustu lani so izvedli mednarodni prireditvi na speedway stezi, kjer sta sodelovala že dva do- mača tekmovalca. Društvo ima sedaj že lastne tekmovalce, ki

so v pretekli sezoni nastopili po vsej Jugoslaviji.

Tudi letos bo kolebar priredi- tev v Vidmu-Krškem zelo pe- ster, saj bodo kar tri večje pri- reditve. 16. maja bodo tekme za državno prvenstvo, 17. maja pa povratno srečanje Jugoslovija—Avstrija, medtem ko bodo avgu- sta mednarodne speedway dirke.

Veleslalom na Debencu

Koča na Debencu pri Mirni, ka- kor tudi ugodna smučišča v njeni neposredni bližini so že marsiko- mu prav dobro znana. Pred leti je okrajna zveza tam priredila tečaj smučarski tečaj ter ga za- ključila s tekmanji v smuku in slalomu. Te tečaj se je porodila misel, da bi tekmovalci v slo- mo prirejali vsako leto, nanj pa bi povabili vsa društva okrajne zveze, dolenjske smučarske po- zveze ter ostalih zvez. Vendar se to doslej ni dalo uresničiti, delo- ma zaradi neugodnih snežnih raz- mer, deloma zaradi pomanjkanja prostih terminov.

Letos se je prireditelj TVD PAR- TIZAN MIRNA hotel vsemu temu izogniti in je kar premo- telno razpisal tekmovalce v ve- leslalomu na Debencu za 25. janu- ar. Nanj vabi vsa društva Partiz- an, ki bodo tekmovali v konkuren- ci, da se predhodni pokal, ter osta- la društva in klube, ki bodo tek- movali le izven konkurence. Zma- govalci, drugo in tretje plasira-

ni v vseh kategorijah, v konkuren- cenci in izven, prejmejo praktič- no darilo.

Na to tekmovalce opozarjamo vsa društva in posameznike. Ro- čnejša navodila bo skupaj z raz- pisom organizator TVD Partizan Mirna še pravočasno razposlal vsem društvom.

Prirediteljem in tekmovalcem želimo za tečaj dosti sreče in uspešnih smuki. K. J.

Ob prvem »polčasu« na IX. prvenstvu Novega mesia

Na letošnjem IX. šahovskem pr- venstvu Novega mesia, na kate- rem igra 13 najboljših novome- škikh šahistov, bodo ta teden za- ključili igrišče drugega dela turnirja.

Udeleženci letošnjega prvenstva so zelo borbeni, čeprav je sprva kazalo, da bo v tabeli veliko re- zultov. Miroljubnost je popustila in sedaj pride do delitve točke re- šee šake, kar ni na nobeni strani več možnosti za zmago.

Dokaz, da je borbenost udeleže- cev velika, je število nepreže- nih igralcev. Brez poraza sta po- semnih kolih le še Kotnik in Bo- janič, medtem ko je Sitar, ki so

mu nekateri prerokovali, da bo spet zmagal, sto odstotno kot pred dvema letoma, doslej že dvakrat podpisal predajo — z Ga- brijelem in Ilcem. Največ us- pехov je doslej požel Bartoli, ki ima šest zmag in en remi, med- tem ko še ni dokončno rešeno, kakšen bo rezultat z Jovičem.

Tu je bil Bartoli zaradi neopra- vičene odsotnosti kontumaciran. Naslednja najuspešnejša udele- ženca sta Kotnik in Bojanič. Pri- vi ima razen treh zmag še pet remijev. Bojanič pa ima štiri zma- ge in tri remije. Sitar je, kot smo že omenili, nekoliko razočaran, nasprotno pa je ugodno presene- til Ilc. Mladinski prvak Gabrije- lič je sprva dobro začel, v zad- nih kolih pa se mu je nekoliko ustavilo in je zabeležil dva ne- pričakovana poraza.

Se ena razveseljava ugotovi- tev ne more mimo nas. Čeprav je turnir zelo obsežen, ga igrajo redno po kolih, tako da je le malo odloženih in prekinitvenih partij. To je velik napredek v primerjavi s prejšnjimi leti. Za zaključek še trenutni vrstni red po osmem kolu:

Bartoli 6 in pol, Kotnik 5 in pol, Sitar 5 in Jovič 5 točk (1), Ilc 5 točk, Bojanič 4 in pol (2), Saranovič 4 in pol, Inž Košir 4 točke (1), Gabrijeleč 4 točke, Klevisar in Fink 3 in pol (1), Jo- vič 3 in pol, Čulnik 2 in pol, Au- sec 2 točki (2), Kitak 2 točki (1) itd.

F. M.

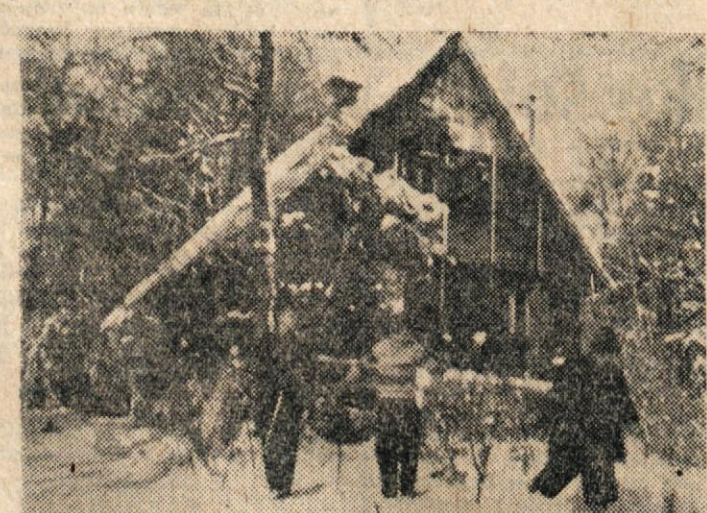
Državni mladinski prvak Parma v Novem mestu

V nedeljo, 18. januarja letos, bo v Novem mestu gostoval držav- ni šahovski mladinski prvak Bru- no Parma, ki bo v Domu Jugo- slovanske ljudske armade igral simultanko proti 25 članom Sa- hovskega društva Novo mesto, predvsem proti članom mladins- kega aktiv. Mladinski kandidati Parma, ki se ga Novomeščani že prav gotovo spomnijo z državne- ga mladinskega prvenstva, ki je bilo pred dvema letoma v Novem mestu, je lani osvojil mladinsko prvenstvo Jugoslavije in se bo udeležil svetovnega mladinskega prvenstva, ki bo maja ali junija v Švic. Simultanka bo v nede- ljo ob 9. uri dopoldne.

F. M.

Tečaji tabornikov

V sevniskem taborniškem domu bosta od 21. do 29. janu- arja dva tečaja za vodnike in vodnice taborniških enot, v par- tizanski koči na Frati pa v istem času dva tečaja za nove vodnike medvedkov in čebelic.

Takole je na Debencu nad Mirno pozimi — obiščite ga!

Zbor straških tabornikov

Petdeset parov bistrh oči je z napeto pozornostjo opazoval vsako kretnjo novega glavarja Mira Bavdka, ko je v jedrnatem referatu pretleto nedeljo razložil pomen taborniške organizacije, ki si vedno bolj utira pot v do- lenjske predele. Mnogo je še star- šev, ki so menja, da je taborni- štvu nepotrebna novotarija. Pri razgovoru je eden izmed navzočih poudaril, da je potrebno tesna povezava s starši in šolo — po- tem bo to nezaupanje med starši kmalu izgnilo.

V preteklem letu so taborniki Cete zelenega Roga pokazali pe- stro dejavnost. Raziskovali so strugo Krke nazgor proti Dvo- ru, organizirali nočni orientaci- ski tek, imeli so lutkovno gleda-

lišče, medvedki in čebelice pa so uspešno tekmovali na republi- škem mnogoboju na Strugi, kjer so si priborili peto mesto pred Hraščinčani.

Za bodočo leto predvideva de- lovni načrt povečanje števila članstva in ureditev rednega dela v vodih in klubih ter večjo nove- zavo z drugimi organizacijami. — Telovadnemu društvu Partizan bodo pomagali dokončati prostor za odbojko, člane Zveze borcev pa bodo povabili na sodelovanje pri parizanskih pohodih in ta- bornih ognjih.

Pričakujemo, da bomo o Ceti zelenega Roga v tem letu še večkrat slišali.

M. D.

Na prvem mestu sta življenjska raven in dvig osebne potrošnje

(Nadaljevanje s 1 strani)
tudi zainteresiranost ljudi ve-
lika. Le v teh primerih smemo
namreč računati na pomoč
podjetij in udeležbo prebival-
stva. V proračunih moramo
kar najbolj varčevati z izdatki
za administracijo, z osebnimi
izdatki, posebno v zvezi z uki-
nitvijo nekaterih občin. Kar
največ sredstev bo treba v le-
tu 1959 usmeriti v šole.

DRUŽBENI STANDARD IN OSEBNA POTROŠNJA

Družbeni plani morajo biti dve
vprašanji obdelati do podrobnosti,
ker smo ju doslej zane-
marjali. Osebnostna potrošnja de-
lavcev in uslužbencev raste in
postavlja pred občine nove
naloge. V sodelovanju s pod-
jetji moramo pričeti reševati
vprašanje družbene prehrane
v okviru obstoječe gostinske
mreže, z ustanavljanjem menz
zaprtega tipa, kar so pogoj za
to, pa tudi z ustanavljanjem
velikih osrednjih menz. Zapo-
slenim ženam, ki so doma
hkrati gospodinje, moramo
omogočiti oskrbovanje s pri-
pravljenimi ali na pol pripravi-
leno hrano. Olajšati jim mo-
ramo gospodinjstvo delo z usta-
navljanjem raznih uslužnost-
nih servisov. — Pomanjkanje
obrtinskih storitev, ki so po-
sledica nazadovanja obrti, mo-
ramo omiljevati z ustanavlja-
njem novih storitvenih obrt-
nih obratov. Posebno v indu-
strijskih središčih moramo s
pospešeno hitrostjo nadalje-
vati stanovanjsko izgradnjo
ter vzporedno z njo reševati
vprašanje novih komunalnih
objektov. Pri tem ne smemo
pozabiti zdravstvenih in šol-
skih objektov, ki so čedalje
nujnejši. Vse te naloge pa so
— enako kot ljudski odbori —
dolžna pomagati reševati tudi
podjetja.

Opisali smo le najvažnejše
stvari iz osnove družbenega pla-
na za leto 1959. — Odborniki

okrajnega ljudskega odbora
bodo o novem družbenem pla-
nu še razpravljali in, preden
ga bodo sprejeli, natančneje
prebrali in obdelali. O podro-
bnostih bomo zato poročali še
pred sprejetjem. Po referatu o
osnovah družbenega plana se
je razvila živahna razprava.

KRIK: KAM S KMETIJ- SKIMI PRESEŽKI ...

Najprej je bilo v razpravi
načeto vprašanje kmetijske
proizvodnje, čes da proizvod-
nja skozi povečane hektarske
donose raste, politika odkup-
nih cen pa je nepravilna, ker
ščiti velikega kmeta. Mali in
srednji kmet sta prisiljena
svoje prideleke prodati takoj v
jeseni po nizkih cenah, med-
tem ko veliki kmet ni v de-
narnih težavah in prideleke
hrani do pomladi, ko jih dra-
že prodaja. Spomladi smo pospe-
ševali rešiti prašičev, zdaj pa
jih je toliko, da ne vemo, kam
z njimi. Enako je pri govedu,
kjer pogodbeni reja upada,
ker ni bilo pravočasno rešeno
vprašanje prodaje presežkov.
Zdaj kupujemo kmetijske stro-
je, ki bodo kmetijsko proiz-
vodnjo še bolj povečali. Že v
letu 1958 smo imeli težave s
prodajo kmetijskih presežkov,
ti pa bodo v letu 1959 še večji.
Zato se moramo dogovoriti o
tem preden proizvodnjo pospe-
šujemo.

... IN ODGOVOR:

Na tako zastavljeno vpraša-
nje je lepo odgovoril član kme-
tijske skupne zbornice proiz-
vajalcev okrajnega ljudskega
odbora tov. Tone Pirč. Mi imamo
interes ščititi le kmeta v
pogodbenem sodelovanju in
kooperaciji. Kmetu proizvajal-
cu, ki je z zadrujo v pogod-
benem odnosu, so zajamčene
dogovorjene odkupne cene, za
katere se z zadrujo dogovorijo
ob podpisu pogodbe, torej še
preden je s proizvodnjo pričel

Vprašanje prašičev je nastalo
le zato, ker odkup ni pravilno
potekal. Letos smo odkupili 50
tisoč prašičev od proizvajalcev,
ki niso bili v pogodbenem od-
nosu z zadrujo. Razumljivo je,
da nam zdaj povzroča težave
vprašanje, kam prodati pra-
šiče iz pogodbene proizvodnje.
Ni res, kot trdijo nekateri, da
je mesno predelovalna indu-
strija preskrbljena od drugod,
res pa je, da nismo znali orga-
nizirati ne proizvodnje ne
oskrbe te industrije tako, da
bi jo oskrbovali skozi vse leto
z enakimi mesečnimi količina-
mi. Zato si je poiskala takšne
dobavitelje drugod. Vse to nas
učti, da moramo pogodbeno so-
delovanje od kmetijske zadru-
ge pravičljivi mnogo resneje
kot doslej. Razen tega pa (pri
vsem vpitju da imamo ogrom-
ne kmetijske presežke) vidi-
mo, da ni niti novomeški trg
pravilno oskrbovan!

VLOGA KMETIJSKIH POSESTEV

V okraju je 19 državnih
kmetijskih posestev in tri po-
sestva pri kmetijskih šolah.
Razumljivo je, da smo od
njih pričakovali, da bodo v
kmetijski proizvodnji odigrali
neko družbeno vlogo. Vendar
smo se zmotili. V novomeški
občini je šest ali sedem takš-
nih posestev, živilski trg je pa
kljub temu slabo oskrbovan.
Posestva ne vedo eno za dru-
go. O tipiziranju kmetijskih
proizvodov na njih ni niti misli-
ti. Mehanizacija, ki jo imajo
večinoma neizkoriščena. Ker
so premajhna, se ne morejo
udeleževati natečajev za in-
vesticije. Prav zaradi tega, ker
so premajhna, nastajajo tudi
vprašanje sposobnih strokov-
nih kadrov. Posledica je, da
so državna kmetijska posestva
v dokaj žalostnem stanju in
dajejo prejšnji slabše kmetijs-
ke proizvode kot pa vzel
naprednega kmetijstva.
To vprašanje moramo rešiti
tako, z združevanjem manjših
kmetijskih posestev in usta-
navljanjem skupnih direktij
za več posestev. Te bi proiz-
vodnjo na njih operativno
usmerjale in planirale. Šele
nato bodo lahko naša državna
kmetijska posestva pričela s
pogodbeno preskrbo novome-
škega trga.

ZDRUŽEVANJE KMETIJSKIH POVRŠIN

Mnogo grešimo tudi v indi-
vidualni kmetijski proizvodnji.
Pogodbeno sodelovanje med
zadrujo in kmetom skušamo
povečevati s političnim prepri-
čevanjem kmeta. Zemljišča, ki
so last splošnega ljudskega
premoženja, puščamo pri tem
vnevar. Občine bi morale s
prodajo takšnih zemljišč in z
zamenjavami ustvarjati večje
arondirane površine. Na takš-
nih večjih površinah bi nato
z organiziranim kolobarnim
procesom in z uporabo sodo-
b

ne agrotehnične kmetijskiemu
proizvajalcu v okolici na pri-
meru pokazali uspehe sodo-
bnega kmetijstva. Takšni vzgle-
di bi zalegli mnogo več kot o-
se. S tem bi obenem odprav-
ljali tudi močno oviro za našo
kmetijsko proizvodnjo — veli-
ko razdrobljenost kmetijskih
površin.

KMETIJSKE ZADRUGE IMAJO TUDI PRAVICE!

Preveč govorimo le o vlogi
in o nalogah kmetijskih za-
drug. Zadruga organizirajo so-
dobno kmetijsko proizvodnjo
in se borijo za nove odnose na
vasi. Pri tem premalo mislimo
na njihove pravice. To vpra-
šanje je postaja boleče v kom-
ercialnem pogledu. Pogosto
zaide kmetijska zadruga v te-
žaven položaj. Pospeševala je
proizvodnjo nekega kmetijs-
kega proizvoda, gospodarska
poslovna zveza pa nato ne mo-
re najti kupca zanj. V takš-
nem primeru bi morala imeti
kmetijska zadruga pravico
iskati kupca sama in mu tudi
sama prodati.

Gostinstvo je v težavah prav
zaradi oskrbe s kmetijskimi
pridelki. Letos so gostinska
podjetja pričela sklepati po-
godbne z zadrugami za pogod-
beno preskrbo. Moramo pri-
znati, da je bil skrajni čas.
Kmetijske zadruga naj skribo-
jo, da bodo takšne pogodbe
brezpogojno izpolnile.

INVESTICIJE IN DRUŽBE- NA RAVEN

Nastajajo nova industrijska
podjetja, rastejo tovarne in
vzporedno s tem se povečuje
stanovanjska kriza, nastajajo
vprašanje šolskih prostorov,
raste pomanjkanje obrtniških
storitev in vse ostalo. Odbor-
niki so bili mnenja, da bi bilo
treba z uredbo prepsati od-
stotek investicijskih sredstev,
ki morajo biti v vsakem no-
vem načrtu predvidena za
gradnjo družbenega standar-
da. Investicijski elaborat bi
moral vsebovati tudi načrte
stanovanj, otroških vrtcev,
menz in podobnih objektov.
Vse elaborate, ki tega ne bi
vsebovali in ki v investicijskih
sredstvih ne bi imeli predvi-
denih zadostnih zneskov za
njihovo takojšnjo izgradnjo, bi
bilo treba zavrniti. Če v bodo-
dih investicijskih gradnjah
teh vprašanj ne bomo tako reše-
vali, jih ne bomo rešili nikdar.
Stanovanjska kriza in vse
ostale težave bodo rastle iz
dneva v dan. Skrajni čas je
torej, da bi to določili s pred-
pisi.

MARIKAJ SO ŠE REŠILI

Odborniki so na seji spre-
jeli predlagano sistematizacijo
delovnih mest za okrajni ljud-
ski odbor in ostale upravne
organe OLO Novo mesto. Po-
govorili so se tudi o tem, da je
v Novem mestu potreben živ-
norajski center. Predvideni
razvoj živinoreje odpira vpra-
šanje prodaje presežkov in se-
lekcije službe. Umetno ose-

Novomeški zimski motiv: Talec ob cesti komandanta Staneta

Nova stanovanja v Vidmu-Krškem

Stanovanjska skupnost Videm-Krško je do konca prejš-
njega leta dogradila v Vidmu 5 hiš, v katerih je 10 družinskih
stanovanj. Osem strank se je že vselilo, dve pa se bosta v
kratkem. Konec februarja bodo dogradili še eno štiristano-
vanjsko hišo, do konca leta pa bo vseljivih še pet stanovanj.
In sicer en dvojevc in tri samska.

Za izgradnjo enega stanovanja je dobil član skupnosti
1,5 milijona dinarjev kredita, medtem ko je vrednost posa-
meznega stanovanja ocenjena na 3,1 milijona dinarjev.
Rešeno se nimajo vprašanje plačila prispevka za posta-
vitev zunanjega voda elektrike. Potrošniki mislijo, da je
dolžno podjetje »Elektro« kot dobavitelj električne energije
tak strošek pokriti, kajti če hoče komu kaj nuditi, prodati,
mu mora dostaviti s svojimi sredstvi do doma.
Kovinarska zadruga je obljubila stanovanjski skupnosti
200 tisoč dinarjev za elektrifikacijo, vendar je ostalo doslej
samo pri obljubi.
Nužno potrebno je urediti cestišča in okolice zgradb.
Stranke bi morale svoje zemljišče zasadiť ali kako drugače
urediti, da bi imelo to novo naselje tudi lep lice.
Stanovanjska skupnost ima spet pet resnih kandidatov
za nove člane. Bilo bi jih še več, toda ker bo občina svoj
stanovanjski sklad porabila v veliki večini za gradnjo blo-
kov, bo ostalo za posamezne graditve manj sredstev, zato
tudi ne bo mogoče sprejeti v skupnost večjega števila novih
članov.

XXVI. mednarodni poljedelski sejem

Za XXVI. mednarodni polje-
delski sejem, ki bo od 28. aprila
do 7. maja letos, se je že
prijavilo 8 kmetijskih in 42 ko-
vinorejskih podjetij ter 76 proiz-
vajalcev mlekarstva, kmetne in
lov. Okoli 600 domačih raz-
stavljalcev bo prikazalo kme-
tijske proizvode, a približno
700 tujino. Iz inozemstva je že
prijavljeno 14 proizvajalcev
kmetijskih sredstev. 83 proizva-
jalcev strojev in naprav za ob-
delovanje zemlje, 27 jih bo raz-
stavilo mlekarstvo, kmetne in
ostale naprave. 8 živino tld
Pričakujejo tudi udeležbo SZ
Izraela, Indije in Belgije. Na
sejmu bo prikazanih več no-
vosti.

NAŠ OBISK

Rudarjeva beseda

Tokrat smo obiskali Rada
Kozoleta, senovskega ru-
darja, sekretarja osnovne or-
ganizacije ZKJ ter člana ob-
činskega in okrajnega komi-
teta ZKS.

»Imam še več drugih funk-
cij,« je dejal. Potem pa je po-
vedal: »Rojen sem 27. julija
1928 v Vel. Kamnu. Doma nas
je bilo 12 otrok, jaz sem bil
najstarejši. Zemlja ni mogla
rediti vseh. Prvi sem šel od
doma kot najstarejši in najbolj
primeren, da prinesem domov
kak dinar. Leta 1946 sem se
pridružil knapom in začel de-
lati v rudniku rjavega pre-
moga v Senovem, kjer delam
še danes.«

»Ste imeli kdaj željo, da bi
postali kaj drugega?«
»Ko sem bil mlad, sem hotel
v šolo, pa ni bilo možnosti.
Moral sem v službo. Zaslužil
sem denar. Kmalu sem se po-
ročil in zdaj ne morem več
študirati.«

»Pravijo, da je vaša odkop-
na številka najboljša?«

»Ne vem. Ne mislim se hva-
liti. V številki delamo trije
možje. Največ smo nakopali
46 ton premoga v enem šihu.«
V kosku je zajokal smelek.
»Bo vaš sin tudi rudar, ko
odraste?«

»Če bo priden in se bo do-
bro učil, mu bomo priskrbeli
kaj boljšega.«

»Kaj delate v prostem ča-
su?«

»Berem časopise, knjige in
delam doma. Hodim tudi na

razne seje, ki jih imam vsa-
k teden po dve do tri na dan.«

»Se vaša žena kaj jezi na
vas zaradi seje?«

»Včasih je je. Dejala je, da
sem se samo zato oženil, da
lahko hodim jesti in spati do-
mov. Zdaj se ne jezi več...«

Rado pozna odgovorom pred
družbo kot član raznih
organizacij. Pozna delavsko
gibanje in ve, da mora vsak
delavec čutiti, da je družbena
lastnina tudi njegova lastnina
in da potem temu primerno
ravna z njo. Rad vzgaja tudi
mlajši kader — nove delavce,
da bodo nekoč uspešno zame-
njati starejše delavce.

Njemu in senovskim rudar-
jem želimo pri vsem bodočem
delu: SREČNO!

Prejemki so odvisni od proizvodnosti

Pretekli teden je bila v
Klubu poslancev in Ljubl-
jani četrti seja Republi-
škega sveta sindikatov
Slovenije. Seje, na kateri
je o gospodarsko politič-
nih nalogah sindikatov
govoril predsednik Stane
Kavčič, so se udeležili
tudi predsednik Central-
nega sveta ZSJ Svetozar
Vukmanović-Tempo, se-
kretar CK ZK Slovenije
Miha Marinko in drugi.

Gospodarske organizaci-
je bodo poslovale v letoš-
njem letu pod mnogo
ugodnejšimi pogoji kot v preteklem letu. Na to bodo vplivale
spremembe in novosti v instrumentih, ki so bili sprejeti na
zadnjih zasedanjih Zvezne ljudske skupščine in katere upo-
števa letošnji gospodarski načrt. Zelo važno je, kako bodo
v teh ugodnejših podjetjih posamezni kolektivi gospodarili
in nič manj ni važno, za kakšno politiko se v tem pogledu
zavzemajo sindikati. Stališče sindikatov je toliko bolj važno,
ker si v nekaterih kolektivih glede tega še niso na jasnem
in obravnavajo mnogo različne predloge ter načrte. Nekatere
slabosti lahko izluščimo že iz dosedanjih razprav

Po eni strani gre za to, da ponekod prevladuje razpolo-
ženje, da bi vsa sredstva, ki bodo kolektivom na razpolago
sprito novih instrumentov, razdelili preko povečanih tarifnih
postavk na osebne prejemke. To je politika nominalnega po-
večanja plač in ni treba posebej razlagati, da taka pot ne bi
dala zaželenega rezultata. Po drugi strani pa ponekod pre-
vladuje mnenje, da se osebni prejemki delavcev in name-
ščenec ne smejo povišati, ker so na zadovoljivi višini. Tako
orientirani gospodarstveniki pravijo, naj bi dali vsa sredstva
za druge splošne potrebe. Niti prvi niti drugi stališče ni
sprejemljivo in ni v skladu z našo gospodarsko politiko.
Sindikati se morajo truditi za to, da se omenjena povečana
materialna sredstva gospodarskih organizacij pa tudi druga
sredstva uporabljajo tudi za povečanje osebnih prejemkov
delavcev in nameščenec. Toda ob takem načelu je treba
zelo jasno povedati, kako naj se osebni dohodki povečajo
in za koliko. Menimo, da se morajo sindikati v gospodarskih
organizacijah zavzemati za to, da se tako izpolniti sistem
nagrajevanja, da bo povsem odvisen od povečane proizvo-
dnosti in se bodo dohodki povečevali prav na tej osnovi. Sin-
dikati se morajo boriti za povečanje osebnih prejemkov, toda
v vsakem primeru je vzporedno s povečano proizvodnjo.
Vse stvari, ki bi ovirale tak boj, je treba sproti odstranjevati
in preprečevati. Še več. Sindikati bodo morali intervenirati
tu in tam tudi pri zveznih organih za to, da bi prijavili, ki bi
ovirali povečanje osebnih dohodkov ob vzporednem porastu
proizvodnosti, odpravili. Treba bo odpraviti vse motnje, ki bi
ovirale kolektive na poti k povečani proizvodnosti dela.
Povečanje osebnih dohodkov brez povečanja proizvodnosti dela
pa se prav lahko obrne proti kolektivu. Zato se morajo
sindikati usposobiti, da bodo spremljali probleme proizvod-
nosti in prejemkov ter ugotavljali težave, ki preprečujejo
uresničitev te naloge. To je nedvomno ena najvažnejših na-
log sindikatov v letošnjem letu.

Ce bomo hoteli uresničiti tako politiko in ustvariti po-
goje, v katerih bodo prejemki odvisni od proizvodnosti, mo-
ramo proučiti tudi vprašanje, kako naj gospodarske organi-
zacije to izpeljejo. Na splošno bi rekli, da je treba izpolniti
in razširiti dosedanje oblike dela oziroma nagrajevanje
po učinku. Doselej poznamo že precej oblik nagrajevanja po
učinku: normo, akord, enoto proizvoda itd. Bistvenih razlik
med temi oblikami nagrajevanja ni. Zato ne kaže nenehno
razpravljati, katera od teh oblik je najboljša, pač pa se je
treba truditi, da bi eno izmed teh oblik čim hitreje in čim do-
sledneje uveljavili v vsakem kolektivu. Doseči moramo pred-
vsem to, da bo nagrajevanja na uro oziroma po času čimmanj
in da bo čimveč tistih, ki bodo nagrajeni ne od tega, koliko
časa so bili na delovnem mestu, ampak za to, kar bodo de-
jansko naredili na delovnem mestu.

Zelo koristno bo, če bodo v podjetjih prav zato prouče-
vali oblike nagrajevanja, zlasti pa nagrajevanje po enoti
proizvoda. Podjetja bodo morala urediti svoje poslovanje
tako, da bo za vsak proizvod pripravljena kalkulacija in bodo
poznala polno lastno ceno. To je osnova, brez katere se ne
more delati. Brez tega ne more podjetje posloovati gospodar-
nostno, pa tudi nagrajevanja ne more zadovoljivo urediti.
Letošnje leto nam v tem pogledu nudi vse možnosti in sin-
dikati si morajo prvi prizadevati, da bomo v tem uspehi.

Dve tretjini v Brežicah

Občinski ljudski odbori pripravljajo družbene plane
za leto 1959. V osnovah okrajnega družbenega plana so
vprašanje družbenega standarda obdelali v posebnem po-
glavju in mu posvetili mnogo pozornosti. Se bolj temeljito
morajo to vprašanje obdelati občinski ljudski odbori, saj
bodo morale biti občine neposredno izvajalke družbenega
standarda, ob pomoči gospodarskih organizacij in vsega
prebivalstva.

Oglasili smo se na občini
Brežice in se pogovorili z na-
čelnikom oddelka za finance to-
variščo Mimico Avsec. Odgo-
vorila je na več naših vprašanj.

»Kako poteka priprave za družbeni plan 1959?«

»Občinski ljudski odbori bodo
sprejemali družbene plane za
leto 1959 v februarju. Razumli-
vo je, da pripravljamo gradivo
zanje že zdaj. Plane proizvo-
dne gospodarskih organizacij za
leto 1959 imamo že zbrane. Se-
stavile so jih gospodarske or-
ganizacije same na osnovi lan-
skoletnih realizacij in upošteva-
je letošnja povečanja. Ti plana
popolnoma soglašajo z nalogami,
ki nam jih je naložil okrajni
družbeni plan. Letos torej ne
bomo imeli nesoglasij in težav
s podjetji. V družbenem planu
kot celoti nameravamo prika-
zati odnos letos predvidene pro-
izvodnje proti lanskemu. Ne pri-
čakujemo nobenih znižanj, pro-
izvodnja bo v vseh panogah
ostala na višini lanskega leta, v
posameznih primerih bo tudi
narasla. Le v glinokopu Globo-
ke se obeta znižanje proizvod-
nje premoga, toda na ta račun
se bo povečal izkop glin in
kremenčevega peska. Mogoče bo
tudi naše izvozno podjetje »Vino-
Brežice« zaradi zelo dobre
vinske letine v vsej Evropi, od
seglo letos manjši izvoz. Ope-
karno Brežice, ki je že v re-

konstrukciji, bomo morali do-
končati. Tunelska peč je goto-
va, nujno pa je treba zgraditi
še umetno sušilnico, ker brez
te tunelska peč ne more obra-
tovati.«

»Kaj nameravate v novem družbenem planu najbolj po- udariti?«

»Naša občina je kmetijska,
zato je razumljivo, da bo naj-
večji poudarek na povečanju
kmetijske proizvodnje. Name-
ravamo ga doseči s povečanjem
pogodbenim sodelovanjem. Po-
membno vlogo bo odigrala pri-
tem KPPZ Brežice. Tu mislimo
predvsem na hmeljeve nasade in
kmetijske obrate KPPZ. Skušali
bomo kar najbolj razviti upo-
rabo novih sortnih semen in
optimalne agrotehnične, ker bo-
mo le tako uspeši povečati kme-
tijsko proizvodnjo.

Pomembna sta tudi naše go-
stinstvo in turizem. Za pospe-
ševanje turizma nameravamo
prihodnje leto graditi kopališče
na Krki v Brežicah. Vprašanje
Čateških Toplic je trenutno še
odprto. Lastnih sredstev za to
investicijo nimamo, potrebnih
pa je približno 120 milijonov di-
narjev. Načrti so pripravljeni:
kolikor bodo kakšni natečajci,
se jih nameravamo udeležiti.
Razen tega bomo skušali kar
najbolj ugotoviti, opremiti in mo-
dernizirati gostinsko mrežo, ki
jo že imamo.«

»Kaj pa stanovanjska iz- gradnja?«

»Že lani smo pričeli z gradnjo
stanovanjske stavbe na Bizelj-
skem. Letos jo nameravamo
spraviti pod streho. Zgradili bo-
mo tudi dvostanovanjsko stavbo
za učitelje v Cerkljah in dogra-
dili 4-stanovanjsko stavbo pri
gimnaziji v Brežicah. Gradnja
nameravamo tudi podjetja in
ustanove. Splošna bolnišnica
Brežice bo skupno z Zdravstve-
nim domom gradila stanovanj-
sko stavbo. V ta namen bodo
uporabili lastna sredstva ter na-
jeli tudi kredit. Kmetijska pro-
izvajalna poslovna zveza Breži-
ce bo v sodelovanju z Zadružno
hranilnico gradila v Brežicah
stanovanjski blok. Tudi ti dve
podjetji bosta gradili z lastnimi
sredstvi, nekaj pomoči jim bomo
nudili mi iz sredstev skupne
uporabe.«

»Zanima nas vaše gledanje na vprašanje dveh tretjin, na- meri na sredstva skupne upo- rabe, namenjena za družbeni standard.«

»Do junija meseca 1958 smo
v naši občini ustvarili 5 milio-
nov sredstev skupne uporabe.
Dokončnega izračuna za leto
1958 še nimamo, gotovo pa so se
do konca leta ta sredstva pove-
čala. Kako nameravamo ta de-
nar uporabiti? Ni ga mnogo,
prav to zahteva od nas raz-
sodnost in varčnost pri razde-
ljevanju. Že lani smo pričeli
na Bizeljskem graditi zdrav-
stveno postajo. Stavbo smo v
surovem dogradili. Dosedanja
dela so stala 6 milijonov din.
Od tega so eno tretjino prispe-
vali okoliški prebivalci, ostalo
pa sta dala naša občina in
Okrajni zavod za socialno za-

varovanje Novo mesto. Del
sredstev skupne uporabe bomo
uporabili za dograditev in opre-
mo te zdravstvene postaje, ki
bo za bizeljski okoliščini velika
prihoditev. V okviru sedanjega go-
spodinjkega centra Brežice in
kasneje v okviru stanovanjskih
skupnosti, ko jih bomo ustanov-
lili, nameravamo ustanovljati
razne servise, pralnico, likalni-
co, kemično čistilnico, mlečno
restavracijo in osrednjo menzo
za Brežice. V tej menzi se bodo
hranili številni abonenti, razen
tega bo menza izdajala tudi
hrano za naš dom.

Nadaljevali bomo tudi z elek-
trifikacijo podeželja. Letos na-
meravamo elektrificirati Veliko
Dolino (najeli smo že 3 milijone
din kredita), nadaljevali bomo
začeta dela na Pišecah ter pri-
čeli z elektrifikacijo v okolici
Cerklj, na Stojanskem vrhu in
v Bušci vasi. Razen tega na-
meravamo graditi šole v Boj-
snem in Mrzlavi vasi, kjer ho-
dijo otroci tudi 10 kilometrov
daleč k pouku. To so naši načrti
za gradnjo družbenega standar-
da v letu 1959. Razpoložljiva
sredstva skupne uporabe so si-
cer majhna, vendar upamo te
načrte kljub temu izpolniti z
vsestransko pomočjo in sode-
lovanjem podjetij ter prebival-
stva.«

»Je mogoče še kaj, česar ni- smo zajeli v naših vprašanjih, pa je kljub temu pomembno?«

»Občina bo v letu 1959 pred-
pisala občinsko doklado v kme-
tijsstvu. Od te doklade bomo do-
ločeni odstotek odvajali v po-
seben sklad za gasilsko službo.
Imamo 31 gasilskih organizacij,
ki so ostale lani skoro brez
sredstev. V občinskem proraču-
nu smo sicer predvideli 500 ti-
soč dinarjev v ta namen, vendar
jih nismo ustvarili. Na ta način
bo vprašanje gasilskih organi-

zacij odpadlo, obenem pa bomo
razbremenili občinski proračun.
Posebni proračunski prispevek,
ki ga plačujejo delavci in usluž-
benci, bomo letos namensko raz-
delili za dotiranje Partizana in
ostalih športnih organizacij. Tri
milijone dinarjev iz proračuna
nameravamo uporabiti kot ne-
gospodarsko investicijo za izde-
lavo regionalnega urbanističnega
plana Brežice, ki je iz dneva
v dan bolj potreben. Mesto se
namreč razvija in je nujno, da
razvoj nekako usmerimo.«

Ko smo vstopili v občino, se
je kazalec ure nagibal že proti
eni, zato smo vedeli, da imamo
le malo časa. Zanimalo nas je
predvsem vprašanje družbenega
standarda. Ker vemo, da so Bre-
žice predvsem kmetijska obči-
na, smo se z mešanimi občuti-
ki vzpenjali po stopnišču. Po
razgovoru s tovariščo Mimico
smo bili prijetno presenečeni.
Ni bila pripravljena, toda kljub
temu so bili njeni odgovori na
naša vprašanja neposredni in
točni. Ni iskala po papirjih, od-
govarjala je takoj.

Brežice hodijo vstric z vsemi
ostalimi občinami z odločnim
korakom, kljub temu, da nimajo
razvite industrije. Temeljito
pripravljajo družbeni plan za
leto 1959,

Tončka Majcen SPOMINI NA BORBO

Rojena sem 20. 5. 1908 v Klenovniku, okraj Novo mesto. Oče in mati sta bila kmečkih siaršev. Z doto sta si kupila majhno posestvo v Klenovniku. Bilo je premajhno za preživljanje družine, zato je oče odšel na delo v rudnik Trbovlje, mati pa je vodila posestvo in vzgajala devet otrok. Oče je bil v Trbovljah član social-demokratske stranke; to je bilo v času avstrogrške vladavine pred prvo svetovno vojno. Zaradi nesporazuma v družini je oče prodal posestvo. Tedaj je tudi mati odšla s tremi otroki v Trbovlje, kjer je delala več let na zunanjem obratu rudnika. Iz Trbovljev sem odšla skupno z mamom 1915, leta na Malkovec pri Trzinu, brata Franc in Jože pa sta ostala na delu v rudniku. Na Malkovcu je bilo teško življenje, saj smo imeli samo to, kar je mama zaslužila z dnino.

Zelela sem naprej v šolo, rada bi bila postala učiteljica, a je bilo nemogoče, ker mati ni imela sredstev niti za preživljanje, zato sem morala s 15 leti v službo. Odsli sem v Ljubljano, kjer sem ostala tri leta. Zanimala sem se za življenje, za razne pomembne dogodke in se tako udeležila tudi demonstracij pred italijanskim konzulatom ob poizgusu Narodnega doma v Trstu. Iz Ljubljane sem odšla v Zagreb, kjer sem ostala 15 let. Službovala sem kot kuharica pri raznih bogataših. Imela sem priložnost spoznati po eni strani bogastvo in razkošnost, po drugi pa revščino. Vse to mi je dalo misliti, posebno še, ker sem videla tudi razne demonstracije delavcev in študentov. Razen tega mi je tudi brat Franc, ki je bil član KP od 1925. leta, razlagal, zakaj je potrebna borba delavskega razreda. Po priporočilu brata sem brala mnogo naprednih knjig. Brat je bil zaradi aktivnega političnega delovanja leta 1930 aretiran skupaj z Maksom Strmečkim v gostilni Kurnik v Gaberskem pri Trbovljah, kjer sta se udeležila mladinskega sestanka. Strmečki je bil sekretar PK SKOJ. Po prestatnem zaporu ni dobil več dela v Trbovljah, ker je bil pri delodajalcih ožigan kot komunist. Več let ni mogel najti prave zaposlitve: preživljal se je s priložnostnim delom, pa tudi jaz sem ga materialno podpirala, kolikor je bilo v mojih močeh.

Kapitalistični režim je kmalu po zaporu brata Franca pričel preganjati tudi mladšega brata Jožeta, tako da ni dobil nikjer zaposlitve. Zato je leta 1929 odšel v Francijo, od tam pa leta 1930 v Nemčijo. Bil je napredno usmerjen in je aktivno delal v delavskem gibanju. Leta 1932 je iz Nemčije odšel v Sovjetsko zvezo. Iz SZ je enkrat pisal starejši sestri v Ameriko, mi pa nismo od njega prejeli nobene pošte. V letu 1942 sva z bratom slučajno zvedela od nekega partizana, ki je prej tudi živel v SZ, da sta 1938. leta delala skupaj v neki tovarni v Voronežu. Prinesel nam je tudi bratovo sliko. Vse poizvedovanje po vojni preko RKS pa je bilo brezuspešno, prejela nisem nobenega odgovora.

Brat Franc je leta 1932 dobil zaposlitev v rudniku Dodoše na Hrvaškem. Zaradi revolucionarnega delovanja med delavci so ga tudi tam po 6 mesecih zaprli. Nekaj časa je bil v zaporu v Petrinji, potem pa prepeljan v zagrebške zapore, kjer je ostal do sode. V tem času sem ga redno oskrbovala z vsemi potrebnimi stvarmi. Po sodbi je bil poslan na prestajanje kazni v Lepoglavo, kjer je odesel 17 mesecev. Na razpravi je brata zastopal pravnik, ki je bil če že ne komunist, pa vsaj simpatizer KP. Z njim sem imela tudi nadaljnje stike; dajal mi je razne marksistične knjige, katere sem pošiljala bratu v Lepoglavo. Po prestani kazni se je vrnil v Trbovlje. Bila sem ves čas z njim v pisemnih stikih, kadar pa mi je dopuščal čas, sem ga tudi obiskala. Po njem sem spoznala trboveljske komuniste Vilka Vreska, Franca Sotlarja, Ljotza Hohkrauta in simpatizerja Franca Nagliča in Konrada Peveca iz Hrastnika. Brat mi je vedno razlagal politično stanje v zvezi s porajajočim se fašizmom, naloge delavskega razreda ter pomen SZ. Leta 1941 so bili trboveljski komunisti, med njimi tudi Ljotze Hohkraut, Franc Salamon, Franc Sotlar in Brat poslani v Ivanjico. Kljub temu, da je bil kolodvor v Zagrebu zastražen z orožniki (vse civiliste so pregnali s perona), sem prišla do transporta in ostala tam do odhoda vlaka. Vsi tovarniši so bili zelo borbena razpoloženi, peli so revolucionarne pesmi, padale so razne pripombe na račun taktičnega režima itd. Ves čas njihove internacije sem jih podpirala materialno s hrano in denarjem. Tako sem sodelovala v Rdeči pomoči in organizirala še tri dekleta v hiši v Mihanovičevi ulici 36. Iz Ivanjice sem prejela zahvalna pisma s podpismi prej imenovanih internirancev in tudi nepoznanih. Imen se ne spominjam več, tudi pisem nimam, vsi izmed poznanih pa so padli v NOB. Ob vračanju iz Ivanjice me je brat obiskal v Zagrebu. Dejal je, da bo vsak čas izbruhnila vojna, zaradi česar naj budno spremljam dogodke, ker bo KP začela oborožen odpor. Dogovorjena sva bila, da me o vsem obvešča, ker sem v primeru vojne hotela v domači kraj Klenovnik, da se tam vključim v delo.

Kapitulacija stare Jugoslavije sem doživela v Zagrebu. Vojaški bivše jugoslovanske vojske so se potrti vračali na svoje domove, na drugi strani pa so fašistično usmerjeni meščani navdušeno sprejemali prihajajoče Nemce. Nemci so takoj po prihodu pričeli s preganjanjem Židov in pravoslavcev preko formirane ustaške NDH. Napredne sile so pričele s protinapadi na ustaše in Nemce. Nepričakovano so jih napadali s strelom, dreves in iz kletnih oken.

KP je organizirala člane in simpatizerje v odporiško gibanje. Ze pred vojno sem imela stike s čevljarjem, ki je imel svojo delavnico v Gunduličevi ulici. Večkrat sva razpravljala različne politične probleme. Po prihodu Nemcev je bil potrjen kot jaz in dejal, da je NDH samo začasna tvorba. Vedel je, da sem simpatizer KP, zato se je že konec maja 1941. leta obrnil name z nalogo, da bi pomagala našim ljudem, ki so bili po zaporih. Ker sem ga poznala, sem kljub ogromnemu terorju takoj prišla delati.

(Nadaljevanje sledi)

Enak meter za vse

(Nadaljevanje s 1. strani)

hodka, vendar ne mislimo, da sta edini. Omenili smo tu zato, ker sta značilni. Da bi omenjane nepravilnosti odpravili, skušamo zdaj podjetja spraviti v približno enak položaj. To pomeni, da ne izpreminjamo načina delitve, ampak ga le popravljamo. Gospodarskim organizacijam skušamo dati enak ekonomski interes. Vprašanje instrumentov bomo reševali pozneje. Uvedeni sistem uporabljamo še predelavo časa, da bi imeli dovolj izkušenj, in ga zato še ne moremo odpraviti.

NOTRANJA DELITEV

Rekli smo, da skušamo dati vsem gospodarskim organizacijam enak ekonomski interes. Vprašanje ekonomskega interesa pa načenja vprašanje notranje delitve. Pod tem pojmom razumemo le plače in dobičke. Skupnost se ne bo več vmešavala v vprašanje notranje delitve, razumljivo pa je, da zahteva tak način dela od gospodarskih organizacij več zrelosti in čista za gospodarjanje. Večje dohodke bomo dobili le, če bomo povečali fizični obseg proizvodnje, hkrati pa zmanjšali materialne stroške. S teh dveh zornih kotov moramo v podjetju ocenjevati delovna mesta in dvigati plače le, če smo jima zastopili.

MERITI JE MOGOČE VSAKO DELO!

Ugotoviti moramo, koliko je delo na posameznem delovnem mestu vredno, ker ga bomo lahko šele nato natančno označili. Tukaj nastaja vprašanje meril za ocenjevanje dela. Pogosto je slišati trditve, da vsa dela ne dajo normirati, akordirati ali kakorkoli meriti. Vendar je skrajni čas, da s tem prekinemo. Vsako delo je mogoče meriti, če ne z eno, pa z izkustveno. Kdor več dela, naj tudi več zasluži. Opaziti pa je, da se gospodarske organizacije boje dela po učinku iz preostalega razloga, ker tak način dela takoj pokaže vse slabosti v organizaciji dela, v preskrbi, na kratko — vse slabosti pridajo na dan; tega pa se počkajo bati.

Delavec je najdragocenejši činitelj proizvodnje; toda kljub temu znamo le o stroju izračunati vse, kar je treba. O »napetosti« delavčevega dela ne misli nihče in je tudi nihče ne računa. To pomeni, da ne smemo delati le z normami in s pomočjo njih dvigati plače. V tem procesu moramo gledati delavca kot sestavni del proizvodnje,

saj je od njega odvisno marsikaj. Na ta način bodo rasli novi odnosi ali novi instrumenti, kot smo vajeni temu reči, od spodaj navzgor. To je tudi, edino pravilo. Povprečne minimalne plače, enake za vsa podjetja v državi, zbrana po strokah — so le začasna rešitev. Z njimi smo dobili enak meter za vse.

NOVI METER

Da bi vprašanje enakega metra pravilno rešili, se je delo razvijalo predvsem v smeri, kaj vzeti za osnovo minimalnih osebnih dohodkov. Ali vzeti za osnovo poklice ali strokovno sposobnost delavca ter njegovo delovno mesto, ali pa upoštevati analitično oceno delovnih mest? Brez težav lahko ugotovimo, da so vsi omenjeni načini takli, da zahtevajo dalj časa za temeljito obdelavo. Razumljivo je torej, da ne morejo služiti za osnovo zdaj, ko se nam mudí. Odbor je zato predlagal, da ostanemo še naprej pri minimalnih osebnih dohodkih, vendar s pogojem, da jih popravimo. Popraviti pa jih moramo v tem smislu, da odpravimo doseženo veliko nevsklajenost med gospodarskimi organizacijami glede plač. To je le začasna rešitev.

DELO V DVE SMERI

Takšna rešitev je zahtevala dvojce. Po eni strani smo morali popraviti razpored skupin posameznih gospodarskih organizacij, ki so bile do sedaj zapo-

stavljene, po drugi strani pa je bilo treba vskladiti minimalne osebne dohodke med gospodarskimi organizacijami v posameznih skupinah.

Da bi bil sestavljen razpored pravičen, so — ko so razvrščali gospodarske organizacije — upoštevali razna merila. Naj jih omenimo nekaj: povprečni pogoji dela, napornost dela v posamezni organizaciji, njena pomembnost za naše gospodarstvo in podobno. Razen tega je bila s približno enakimi merili ocenjena tudi vsaka skupina gospodarskih organizacij, predvsem s stališč, koliko je pomembna za splošno gospodarski razvoj in kakšno vlogo ima v našem gospodarstvu. Upoštevani so bili tudi posebni pogoji delovanja, kot na primer sezonski značaj dela. Razprava je bila zelo široka, saj so v njej sodelovali sindikati, strokovna združenja, zbornice in tudi posamezna večja podjetja.

PRESEŽENO IN NEDOSEŽENO

Novi povprečni minimalni dohodki postavljajo še eno vprašanje. Dohodki so namreč povprečni, torej so jih nekatere gospodarske organizacije do sedaj že presegle, nekatere pa jih niso dosegle. Nastaja predvsem vprašanje teh, ki so jih že presegle. Ker so povprečni minimalni dohodki le odraz sedanjega stanja, ne predstavljajo niti v razponih niti v medsebojnih odnosih nikakršne službene politike. Vsaka gospo-

darska organizacija bo sama ugotovila, za koliko mora svojo doseženo raven prejemkov — nižati ali zvišati, da bi se približala skupini, v katero spada. Za osnovo tega primerjanja in vsklajevanja je treba vzeti število zaposlenih 31. oktobra 1958. Mogoče je, da bo pri tem večje število gospodarskih organizacij moralo znižati za znatni odstotek višino osebnih dohodkov. V tem primeru, še posebno pa, če bi to odločilno vplivalo na stanje v podjetju, bo takšna vprašanja reševal Sekretariat za delo ZIS. Razen tega bodo imeli gospodarske organizacije možnost vsklajevati osebne dohodke z novimi povprečnimi minimalnimi dohodki dalj časa, predvidoma vse leto 1959 in iz leta 1960, tako da bi bilo to izvedeno polagoma.

Ce pogledamo stvar kot celoto, bomo ugotovili, da pravzaprav ostajamo na višini doseženih minimalnih dohodkov, ki smo jih ustvarili na osnovi tarifnih postavk iz leta 1957. Novo je le to, da bomo zdaj vskladili višino posameznih dohodkov med skupinami in med gospodarskimi organizacijami v skupinah samih. To je edina mogoča rešitev. Čeprav ima tudi ta svoje slabosti, predstavljaja korak naprej.

SREDSTVA ZA PLAČE

Kljub temu, da je novi način le začasna rešitev, bo že v letu 1959 dal gospodarskim organizacijam marsikaj dobrega. Tako

bodo dobile skupno za 45 milijard več sredstev, s katerimi bodo same razpolagale. Razen tega bo z novo uredbo, kot je predvideno, rešeno še eno vprašanje. Gospodarske organizacije, ki so zdaj včasih zašle v položaj, da niso mogle izplačati plač, so imele velike težave, predno so dobile potrebna sredstva in za namen od skupnosti. Nova uredba bo rešila vprašanje tako, da bodo podjetja dobila sredstva za izplačilo plač v takem primeru avtomatsko brez večjih težav.

NOVI TARIFNI PRAVILNIKI

S tem, da smo končno določili povprečne minimalne dohodke, ki veljajo za vsa država, smo dobili enotno mero. Gospodarske organizacije lahko prične sestavljati nove tarifne pravilnike. Pri tem naj kar največ uporabljajo možnost internega medsebojnega dogovarjanja v skupinah, v okviru sindikatov, zbornice in strokovnih združenj. V skupnih razpravah naj sklepajo sporazume o osnovnih merilih, ki naj bodo temelj pri sestavljanju novih tarifnih pravilnikov. Razen tega bodo gospodarske organizacije lahko sprejele v letu 1959 tarifne pravilnike z retroaktivnim delovanjem, torej takšne pravilnike, ki bodo veljali tudi za nazaj. Pričeli bodo veljati 9. januarja 1959 brez ozira na to, kdaj bodo sprejeti.

Povprečne minimalne plače za vsa podjetja v državi po strokah so le začasna rešitev. Z njimi smo dobili enak meter za vse, zato bomo lahko vsi enako merili. Čaka nas pa še težak boj za novi, še pravišni način nagradjanja, zato ne smemo biti nestrpni. Za vsako novo stvar so potrebne izkušnje. Teh še nimamo dovolj. Izkušnje nam pa sta dala že čas in vztrajnost delo.

(Zaradi pomanjkanja prostora smo morali objaviti zgornjega članka odločiti do danes. Napisan je bil še pred zasedanjem Zvezne ljudske skupščine, na katerem je ta sprejela odlok o minimalnih plačah delavcev in uslužbencev ter obenem rešila vprašanje plač v primeru, ko podjetje nima dovolj sredstev za izplačilo. Omenjeni odlok je bil objavljen v Uradnem listu FLRJ v zadnji številki leta 1958. Te vrstice dodajamo zato, ker je v članku prikazano kot možnost to, kar je bilo nekaj dni za tem že zakonito urejeno.)

M. J.

»Gumasta« kovina

Strokovnjaki so izdelali novo kovinsko zlitino — zmes zlata in kadmija — ki ima ne navadne lastnosti: na normalni temperaturi je upogljiva kakor guma, če pa se izpostavi visoki toploti, postane izredno trdna.

V Kovinarski zadrugi Videm-Krško

so ustanovili osnovno organizacijo Zveze komunistov

Splošno obrtna kovinarska zadruga obstaja že nekaj let, vendar si je v tem kratkem času pridobila precejšen ugled in zaposlila veliko delovno silo v kraju samem in izven njega. Njeni polproizvodi so kvalitetno izdelani, razpošilja pa jih po vsej državi.

Kljub temu, da je zadruga po svojih izdelkih in hitri dobavi znana daleč naokrog, niso bili notranji odnosi najbolj-

si. Nekateri iz vodstva zadruge so videli izključno proizvodnjo, pri tem pa pozabljali na odnose, ki morajo vladati v socialističnem obratu. Vse nepravilne odnose so skritizirali na predvolilnih sindikalnih sestankih. Kritika je dobro vplivala na prizadeje, ki so pozneje te odnose popolnoma spremenili. Opaziti je bilo, da so nekateri objektivno kritiko izkoristili; mislili so, da jim ne bo treba več delati. V osnovni organizaciji ZK, ki je bila ustanovljena 9. januarja, so vse te stvari temeljito pretrpeli in prišli do zaključka, da mora kolektiv napeti vse sile, da bo v bodoče delovno storilnost še dvignil. Sindikalni podružnici, ki v preteklem letu ni v celoti

odigrala vloge, bo treba posvetiti več pozornosti. Še bolj bo treba utrditi družbeno upravljanje in stremeti za tem, da bodo posamezne komisije tega upravljanja bolj delavne.

Tu in tam se je v zadrugi pojavilo tudi sušmarstvo, predvsem zato, ker zadruga ni mogla sprejeti manjših del. To bo tebe v bodoče v celoti preprečiti, ker naj taka dela prevzamejo komunalne delavnice. Novoustanovljena osnovna organizacija ZK bo imela zelo odgovorno, hkrati pa tudi pomembno nalogo. Trenutno je v tej organizaciji še manjše število članov, vse na kaže, da se bo v kratkem razširila in močno utrdila. M.

K »Spominom na borbo«

Spomladi 1958 je Zgodovinski arhiv pri Centralnem komiteju Zveze komunistov Slovenije razpisal nagradni natečaj za spomine iz zgodovine delavskega gibanja in Komunistične partije. Pred kratkim je bil objavljen izid tega natečaja, pri katerem je dobila tovaršiška Tončka Majcen in iz Ljubljane prvo nagrado. Njeni spomini obsegajo zlasti obdobje NOB na Dolenjskem, kjer je tovaršiška Tončka delala v narodnoosvobodilni vojni od začetka do odhoda na Štajersko. Prosil si jo, da bi svoje spomine objavila tudi v Dolenjskem listu, ki je med prebivalci našega okraja najbolj razširjen pokrajinski tednik.

Društvom in šolam priporočamo, da uporabijo »Spomine iz borbe« kot prispevek k lokalni zgodovini krajev, ki jih gradijo obdeluje. Prav tako svetujemo zlasti šolam v novomeškem okraju, da shranjujejo podlistek Frančka Sajeta »REVOLUCIONARNO GIBANJE NA DOLENJSKEM V LETIH 1918 DO 1941«, ki je zdaj prvič objavljen v našem tedniku, ker bodo tu zbrano gradivo lahko koristno uporabljale pri svojem delu.

Splošna ugotovitev je, da je mladina po aktivnih dejelah, saj ni aktivni brez prisotnosti mladine, vendar se niso znali povezati svoje delo, kar bi jim prineslo večje uspehe. O marsikateremu aktivu se sploh ne bje, ko pa jih vidimo, vidimo, da lepo delajo. O naši mladini se premalo piše, zato moramo v prihodnje posvetiti več pozornosti njihovem delu tudi v tisku.

Delo občinskega komiteja se bo še nadalje odvijalo po komisijah. Vsaka komisija bo odgovarjala za svoj resor del. V prihodnje bodo imeli še komisije za delavsko mladino, za kmečko mladino, komisijo za politično ideološko delo, za kulturno in zabavno življenje itd.

Naloge mladine bodo še nadalje ostale iste: v podjetjih dati vzgled pri doseganju večje produktivnosti, skrbeti za čimmanj izostankov, pomagati svojim tovaršem pri njihovem delu in v podjetjih doma. Skrbeti za sistematično izobraževanje v vseh področjih.

Kmečka mladina naj bo bolj tesno povezana na vasi. Naj bo vzor današnjega kmečkega človeka, ki se bori za čimvečji hektarski donos, ker se zaveda, da s tem koristi sebi in družbi. Skrbi naj, da se uvede čimveč modernih agrotehničnih sredstev, ki jim bodo olajšala delo in prinesla bogatejši pridelek.

Šolski mladini ni bilo do sedaj nudeno največ pomoči; novi šolski reforma jim bo pomagala, da se bodo še bolj posvetili delu in dosegli še lepše uspehe.

S. D.

Glas, ki je še vedno pretih

Z letne skupščine mladinske organizacije novomeške občine

Pred kratkim je mladina novomeške komunne na letni mladinski konferenci razpravljala o svojem dosežanem delu in iskala najboljše oblike za pozitivno mladinskega dela.

Predsednik občinskega komiteja Ljudske mladine Slovenije tovarš Zupano je v svojem poročilu zajel pomen mladinske organizacije, opisal mednarodno politično stanje ter se končno dotaknil konkretnega dela, ki ga je opravila naša mladina v preteklem letu. Po poročilu nismo mogli opaziti prave delavnosti mladine, zato smo pričakovali, da bo razprava dopolnila referat. Zal tega ni bilo, kolikor pa je bilo, je bilo premalo, tako da bi tisti, ki ne poznata dela, novomeške mladine, s konferenco težko odnesli prave zaključke.

Vemo da mladina pri svojem delu ne deluje več težno, o tem pa nismo slišali. Opazoma, da mladina, ne pove dovolj svojih misli in bo potrebno posvetiti več pozornosti temu, da jo bomo navdušili, da se bo bolj živo zanimala za vse probleme.

RESNICE, DELOVNE POVEZAVE SE VEDNO PREMALO

Veliko je bilo govora o premožnosti povezavi med mladino in množičnimi organizacijami. Mladina na svoje sestanke vabi predvsem množične organizacije, pa ne pridejo. Zlasti na terenu mladina čuti osamljenost, zato je potrebno, da mladinske organizacije na mladino pomagajo in jo povežejo s konkretnimi nalogami, da mladina je željna dela, naj-

ti pa ji moramo zanimive oblike dejavnosti. Pri tem pa ne smemo dožiti, da organizacije, tudi mladinski združenj, o kateri smo dovolj iskali pomoči pri Zvezi komunistov, pri Socialistični zvezi, pri sindikatu itd.

Mladina po podjetjih se nima tiste vloge v družbenem upravljanju, kod bi jo morala imeti. Vzroke za to moramo iskati v nezadostni politično-strokovni izobraženosti. Zato je potrebno, da na raznih tečajih po podjetjih izobražujemo našega mladega delavca. Mladinci iz aktivov so objubili, da bodo predlagali, svojim sindikalnim poročilcem, da jim s pomočjo uprave podjetja omogočijo takšne tečaje. Ko bomo mlade delavce dovolj izobražili, bodo lahko sodelovali na zasedanjih delavskih svetov in upravnih odborov.

Vrste Zveze komunistov smo precej odkrili s mladino, vendar ne toliko, kot bi morali. Vemo, da je v mestih in na vasi več mladincev, ki čakajo na sprejem, a jih ne najdemo. Naloga v prihodnje bo, da sprejmemo delo mladine in jo ga dobro spoznamo kakor tudi njegovo kvaliteto, predlagamo v vrste Zveze komunistov.

MLADINI NA VASI SE VEČ SKRBI!

V novomeški občini imamo 45 mladinskih aktivov, med njimi 25 kmečkih. Zato mora biti program občinskega komiteja usmerjen predvsem na delo s kmečko mladino, ki ji moramo posvetiti še največ pozornosti. Za to ml-

BOHOR SUMI ...

V Bohorju podirajo smreke in buke, stare nad 200 let. Doslej ni bilo možnosti, da bi v teh gozdivih sekali. Zdjaj so zgrajene ceste in postavljena žilnica. Na en centimeter širine pri debeli imajo grevesa tudi po 12 letnic. Take orjake imajo samo še na Pekiški. Niti najstarejši ljudje ne pomnijo, da bi v bohorskich gozdivih kdaj prej sekali ali podirali. Debla smrek porabi naša adijedelniska in letalska industrija, bukov les delno izvažajo. Želno pa ga predela domača industrija.

Bohorske gozdove upravlja Gozdna uprava Brežice, ki je zgradila tudi ceste in žilnico. Po sredini Bohorja poteka meja med našim in celjskim okrajem.

Velika nahajališča boksita

Leta 1955 smo poslali v Zagreb Nemčijo 10 tisoč ton tak imenovanega mašeničnega boksita iz področja vasi Bukovice in Dravčev pri Obrovu. Da bi se nahajališča čim bolj koristila, je bilo letos v Obrovu osnovano novo podjetje »Obrovac«, ki naj raziskave v teh nahajališčih boksita. Doslej je ugotovljeno, da je na tem področju okrog 20 milijonov ton boksitne rude.

Tudi železničarji-gasilci so požrtvovalni

Smo v mesecu, ko bodo polagala pred svojimi člani obračun lanskega leta naša gasilska društva, med katere lahko šteto kot zelo požrtvovalno tudi prostovoljsko gasilsko društvo železničarjev v N. mestu. Ne bi bilo prav, če jih ne bi omenili tudi v našem listu, saj res zaslužijo, da javnost kaj ve o njih. Oni dan, bilo je ravno pred novoletnimi prazniki, me je poklical iz železniške delavnice tova-

Gasilski dom PGD ŽELEZNIČAR v Bršljunu

riš Zibert in povabil h gasilskemu domu železničarjev. In imel sem kaj videti: člani so se pridno ukali okoli svojega doma in se pripravljali na čiščenje orodja, saj je to njihovo mesečno

delo in naloga. Beseda je dala besedo in marsikaj so mi povedali. Njihovo društvo je bilo ustanovljeno 1951, gasilska četa pa je bila formirana že 1. 1949. Sedaj šteje že 62 aktivnih članov, 50 podpornih in 20 pionirjev-gasilcev iz Bršljuna. Trenutno sta formirani dve desetini članov in ena desetica pionirjev. Ko sem jih pobesal, v čem je njihova dejavnost, so povedali, da skrbijo za varnost pred požarom v njihovih železniških poslopih, poleg tega pa tudi za vse objekte ob progi. Za terensko pomoč imajo lastno cisterno in lokomotivo, razen tega pa še motorolo, orodjem in z oblekami. Dom sam, ki so ga zgradili z lastnimi močmi, je prav ličen in lepo urejen za njihove potrebe ter delo. Pridno skrbijo za izpopolnjevanje znanja, zato imajo izstopni seminarje, vaje in tudi

javne nastope, saj se redno udeležujejo vseh tekmovalnih okrajuj ter običajno imajo v svojem domu diplome za dosežena I. o. II. mesta. Posebno nalogo so si zadali ter jo tudi lepo izpolnjujejo: vzgojo lastnega kadra, ki je ob enem doma v svoji vasi tudi voditelj v domačem gasilskem društvu. To je zelo hvala in uspešna naloga, za kar so prejeli od okrajne zveze že vrsto pohval. Poleg tega pa člani tega društva pridno sodelujejo na raznih gasilskih vajah ter prireditvah v okraju in občini. Tudi pionirji-gasilci so marljivi in že veliko znajo ter tudi sodelujejo na raznih tekmovalnih. Ob nedavnih velikih gasilskih akcijah na avto cesti so tudi gasilci-železničarji iz Novega mesta pridno pomagali pri očiščevanju delih ter so bili za svoje delo pohvaljeni od glavnega

štaba MDB. Veliko pa pomagajo društvu sami člani, ki tudi marsikaj naredijo pri ureditvi doma in orodja. Pa tudi same uprave in vodstvo PVP podpirajo društvo materialno in moralno. In ravno to sodelovanje med upravo in društvom je doseglo veliko rezultatov. Društvo ima v svojih vrstah več odlikovancev in pohvalencev, kar je dokaz pravilnega dela društva.

Ko bo društvo v teh dneh položilo svoj obračun za lansko leto, smo prepričani, da bodo rezultati dovolj vidni. Tudi mi jim želimo v tem letu veliko uspeha, predvsem v vzgoji kadrov za naše podeželje in pionirjev. Ob enem naj bo tudi to poziv staršem otrok, da pošiljajo svoje sinove in hčere v vrste tega požrtvovalnega društva v Bršljuno, pa tudi ostali člani naše železnične naj se vključijo v njene vrste.

Na pomoč in Zdravo naši železničarji-gasilci!

M. Tratar.

Drobne s Senovega

Komunalna uprava pri občini se bo osamosvojila in postala podjetje. Pred kratkim so (razen drobnarji) dovršili vodovod Dobrava - Senovo - Dovsko - Brestanica. Zanjeto ima 53 metrov dolg rov in daje na sekundo 32 litrov vode, v največji

suši pa 24. Zgrajena sta tudi dva zbirnika po 200 kub. metrov. Događili so tudi zajetja in rezervoar za vodovod naselja Gorica. Rov je dolg 22 metrov in bo dalj tudi v največji suši 6 do 7 litrov vode na sekundo. Položitji morajo še ce-

vi. Za ta dela sta največ prispevali podjetji Rudnik in Elektrarna. Brez njune denarne pomoči se ne bi imeli teh dveh vodovodov.

V okviru Društva prijateljev mladine so ustanovili na senovski osemletki lutkovni oder, ki je imel že 5 predstav za otroke. Igrali so igrice »Začarani gozd«. Otroci so bili predstavi zelo všeči. 17. in 18. januarja pa bodo lutkarji igrali tudi za odrasle

teljem: Hermanu Škrliju in Francu Simončiču iz Novega mesta ter tovarišu Marku Petku iz Žužemberka.

Tak tečaj, kot je bil v Žužemberku, si želijo še na Dvoru. Upajmo, da bo občinski odbor ljudske tehnike tej želji ustregel.

M. S.

PRI SEVNIŠKIH CICIBANIH

Ko sem pred dnevi obiskal otroški vrtec v Sevnici, so bili cicibani ravno sredi igre gnilo jajce. Tudi tovariščice vzgojiteljice so doletelo, da je morala iti čepet v sredino. Po končani igri so zapeli: »Igramo se, igramo se, peselo trkamo...« in »Zima bela, ta pa ta...« Po vsem tem napornem delu je tudi železničarji zahtevali svoje. Dva dežurna cicibanka sta začela deliti krožnice. Seveda jih razdelila vsem, samo nase sta pozabila. Napaka je popravila vzgojiteljica.

Otroci so prosili:

- Tovarišica, masla!
- Tovarišica, kruha!
- Tovarišica...
- Tovarišica...
- ...in neki navdušeni »literat« celo:
- Tovarišica, knjigo!

Janko ni bil preveč priden, zato je dobil malico zadnji.

Cicibane je prav tedaj prišel obiskat tudi upravitelj vrta ton. Hvatov in mi povedal:

— Letos nameravamo začeti zidati nov vrtec. Gradila ga bo občina, pomagali ji pa bodo tudi ljudje s prostovoljnimi delom. V sedanjem vrtec imamo 38 otrok, čeprav je njegova zmogljivost samo 25 cicibančkov. Veliko otrok nismo mogli sprejeti. Vzeti smo v glavem tiste, katerih oče in mati sta zaposlena.

Tudi mi želimo sevnikiškim cicibančkom, da bi bili že letos v novem vrtec!

J. P.

Novomeški drobiž

Letos je uspelo prireditelj Dedka Mraza preprečiti pokanje električnih žarnic na okrašenih novoletnih jelkih v Novem mestu. Zato pa so otroci naredili mnogo škodo s tem, da so trgali vato in vse okraske na drevescih, ki so bili v dosegu njihovih rok. Mnogo tega so otroci naredili v prisotnosti staršev. Dedek Mraz bo prihodnje leto zato revnejši!

otroci komaj posajene sadike dreves, razno grmičevje in tepajo travo. Starši, nasadi so stali težke tisočake!

Letos bodo regulirali ulice v novem Ločenskem naselju, ki nastaja pri pokopališču. Upajmo, da bo v proračunu za ta dela dovolj sredstev.

Stara cesta iz Clikave na Kodeljev hrib popravljajo. Prav tako je urejena steza od Paderšičeve do Adamičeve ulice na Grmu.

Po vojni so v Novem mestu zrasli številni nasadi, ki so skrbno negovani kljub temu, da marsikaj Novomeščani ne kažejo do njih najlepšega odnosa. Ker so potrebe po lepotičnem drevju in grmičevju raste, je prišla ob Ločenski cesti nasproti garaž in delavnice Okrajne uprave za drevje in grmičevje. Letos bodo tam zgradili zidan rastlinjak, kasneje bo zrasla še stanovanjska stavba s trgovino za cvetje in vence. Vrtarja ima že zdaj na razpolago lepotično drevje in grmičevje, ki ga lahko vsakdo kupi. Kasneje bo imela na razpolago tudi vse cvetlice-lončnice.

Priznani plan občine Novo mesto za leto 1959 pripravljajo. Podjetja so že povabili, naj predložijo svoje plane proizvodnje. Močan spodbudil bo na negospodarskih investicijah, ki jih je že predvidenih (najnujnejših) za 70 milijonov dinarjev.

Prezvez občini, ki so priključene novomeški, je v teku. Nekateri oddelki starih občin bodo se delali do popolnega obračuna. — S 1. januarjem so bili na sedežih prejšnjih občin osnovani krajevni investicijski odbori, ki jih je predvidenih (najnujnejših) za 70 milijonov dinarjev.

Gasilska društva in prosvetna društva imajo letne občne zveze. Dosedanje občinske zveze združevajo iz področja priključenih občin bo-

do razpuščene na občinskih zborskih brez volitev. Občni zbori bodo le razrešili dosedanje odbore. Občinski zbori Novo mesto se bodo združili za priključenih občin prihodnje občinske konferenci, ki bo v začetku marca. Vsi občni zbori nižjih organizacij in dosedanjih občinskih zvez bodo končani do 15. februarja.

ZAHVALA

Društvo prijateljev mladine Novo mesto se za hvaljuje vsem, ki so pripomogli, da je sprevod Dedka Mraza s spremstvom tako dobro uspel. Še posebej je zahvaljuje: Vojaški godbi. Štabu garnizije JLA, S. G. P. Pionir, tovarni Novoles, tekstilni tovarni Novotek, Trgovskemu podjetju ROG, podjetju Krement, Gospodarski poslovni zvezi, Industriji obutve, Kmetijsko-gozdarskemu posestvu, Kmetijskemu posestvu Grm, Hotelu Kandija, Moto montaži in ostalim.

Društvo prijateljev mladine apelira na vsa novomeška podjetja, naj bi v bodoče čimveč prispevala za sprevod Dedka Mraza, tako kot sta to naredila lani o. letos S. G. P. Pionir in Novoles.

Društvo prijateljev mladine Novo mesto

V TEM TEDNU VAS ZANIMA

Ledenski koledar

Četrtek 16. januarja — Pavel Petek, 16. januarja — Tomislav Sobota, 17. januarja — Anton Nedelja, 18. januarja — Vera Ponedeljek, 19. januar — Marij Torek, 20. januarja — Boštjan Sreda, 21. januarja — Neža

KINO

CRNOMELJ: 16. januarja sovjetski barvni film »Don Kihot«; 20. januarja mehiški film »Samo midva«.

KOSTANJEVICA: 19. januarja italijanski barvni film »Lukrecija«.

NOVO MESTO: »Krkca«: od 16. do 20. januarja italijanski film »Lepa mlinarica«. Od 20. do 22. januarja jugoslovanski film »Tri korake v prazno«.

NOVO MESTO: »Dom JLA«: od 15. do 19. januarja ameriški film »Najhitrejši zmaguje«. Od 20. do 22. januarja italijanski film »Con-te Mak«.

SEVNICA: od 17. do 18. januarja italijanski film »Moč za vse«.

TREBNJE: od 17. do 18. januarja ameriški film »Rob Roy«. Predstava v nedeljo ob 16. in 19. uri.

MALI OGLASI

GOSPODINSKO POMOČNICO z znanjem kuhe išče družina v Portorožu. Naslov v oglašnem oddelku Dolenjskega lista.

Iščem gospodinsko pomočnico k iselstnemu otroku. — Nastop službe takoj. Bergant, Račkovska ulica 21.

Ves dan odsotna iščem gospodinsko pomočnico. Hrana in stanovanje v hiši. Plača po dogovoru. Posrednik pošljite na naslov: Sasa Zore, Slovenski Javornik, Gorenjsko.

Pošteno kmečko dekle za pomoč v gospodinjstvu sprejme takoj družina Anton Kersnik, Brdo iz postja Lukovica pri Domžalah.

2. januarja sem izgubil slovo, usnjeno rokavico, oz. smučarskih Toplice do Otočca. Poštenega najdelja naprosim, da mi jo prinese nazaj vrne na naslov: Franc Ilc, Smarješke Toplice 9.

Prodajam kravo, brejo osem mesecev, dobro mlekarico, kozolce na dve okni, voz in vprežne sani. Naslov v upravi lista (4-89).

Kompletan milin napravlja: dva para belih in dva para zmesnih kamnov z vsemi deli vred, vse s krogičnimi ležaji, dva centrifugalna in dva navadna sejalnika, usnjeno steno za čiščenje pšenice in izdelavo kme. zidov. Stroj, stroj, elektromotor 10 k. s. 2. kompletan transmisiji s krogičnimi ležaji in jermenici, dva milniska pada. Vsi stroji so v brezhibnem stanju in si jih lahko ogledate še v pogonu. Naslov: Albert Lorber, Vel. Malence 17, postja Krško pri Brežicah.

J. I.

ZAHVALE

Celotnemu kolektivu in sindikalni podružnici železniške postaje je Novo mesto za zahvaljujem za tovariško pomoč in želimo vsem obilo sreče v novem letu.

Franc Ostrman

CESTITKA

Deštari Jurij Komljanovič iz Sarajeva čestita za osebni praz-

nik soferju Antonu Milerju, Zadržno kmetijsko posestvo »Maila Gubec« v Leskovcu pri Krškem. Hkrati pozdravlja vse delavce posestva in jim želi mnogo novih uspehov.

GIBANJE PREBIVALSTVA

CRNOMELJ

V decembru so bile rojene tri deklice in dva dečka.

Poročili so se: Stanislav Zagar, delavec, in Jožeta Movrin, delavka, oba s Stranjskega vrha; Ivan Desput, elektrotehnik iz Peščenice, in Darinka Weiss, trgovska pomočnica iz Crnomlja; Ivan Kramarič, mizarški pomočnik iz Crnomlja, in Terezija Jurečič, delavka iz Skrlji.

Umrli so: Ana Zalec, žltkarič iz Kanjarice, stara 84 let; Jože Birkelbach, rudar iz Loke pri Crnomlju, star 63 let.

METLIKA

V decembru sta se rodila dva dečka.

Decembra ni bilo ne smrti ne porok.

NOVO MESTO

V času od 30. decembra do 10. januarja je bilo rojenih 7 dečkov in 8 deklic.

Poročili so se: Jože Lipar, krojač, in Marija Mlekuč, invalidska upokojenka, oba iz Novega mesta; Stanislav Novinec, delavec iz Dolenjskih Toplic, in Franciška Radovičič, kuhinjska pomočnica iz Mihovca; Slavko Božič, zidar, in Vasilja Sekulič, delavka iz Srebernice; Jože Hrastar, sin kmetja iz Dol. Grčevja, in Ana Steklara, kmetovalka s Prelesja.

Umrli so: Anton Hrastar, učitelj iz Stranske vasi, star 55 let; Rudolf Levstik, uslužbenec iz Ribnice, star 38 let.

GOTNA VAS

Rojena je bila 1. deklica.

Umrli je: Jože Zagar, kmet iz Bircne vasi, star 60 let.

IZ NOVOGOMEŠKE PORODNIŠNICE

Pretekli teden so v novomeški porodnišnici rodili Antonija Kuhar iz Dolnje Prekope — deklico, Dragotina Eršte iz Mirne peči — deklico, Jožeta Jordan iz Cistega brega — dečka, Miroslava Zelnik iz Novega mesta — deklico, Rozalija Novak iz Družinske vasi — deklico, Agata Giovanetti iz Krnelje — deklico, Alojzija Cizelje iz Prilsove — dečka, Nežka Peskar iz Račjege sela — dečka, Marija Zorko iz Ljubljane — dečka, Fani Zupun iz Javorčice — dečka, Ana Fekoli iz Sahove — deklico, Jožeta Novak s Jablan — dečka, Ana Smole iz Novega mesta — deklico, Julka Per s Cateža — deklico, Franciška Tomažič iz Hrvaškega Breda — deklico, Marija Senica iz Mestnice — dečka, Agata Kovač iz Starega trga — dečka, Olga Vidrih iz Ločne — dečka, Justina Mahnič iz Sela — deklico, Ivanka Slak iz Novega mesta — deklico, Marija Plantan iz Novega mesta — dečka, Zora Hudorovac iz Prečnega — dečka, Marija Mihalč s Potovrha — dečka, Anica Maver iz Vrtače — deklico, Ana Sakida s Trške gore — deklico, Marija Zidanek iz Regerte vasi — deklico, Analijsa Križan iz Boršta — dečka, Marija Srbec iz Ratače — dečka, Zorka Pavlin iz Mirne — dečka, Marija Ilenič iz Zorenc — dečka, Ana Jerac iz Srednje Grčevja — dečka, Marija Koprivec iz Zabrdja — deklico, Marija Bruč iz Hruševca — deklico, Franciška Glavič iz Poljan — deklico, Marija Vrančar iz Metlike — dečka, Terezija Hudorovac s Struge — dečka, Slavko Zurga iz Dol. Sušice — deklico, Stanislava Ribič iz Nemške Loke — deklico.

BREŽIŠKA KRONIKA NESREČ

Pretekli teden so se ponesrečili in iskali pomoči v novomeški bolnišnici: Ani Slak, žena posestnika iz Jordanjane, je voz poškodoval prste na desni roki. Janez Galič, sin posestnika iz Malenske vasi, si je na cirkularju poškodoval prste leve roke. Alojzu Ogulinu, posestniku z Osojnica, je veriga pri vozu poškodovala prste na desni roki. Janez Meglen, vajenec iz Dol. Toplice, je padel z lestve in si poškodoval desno nogo. Marijan Vrhovec, električar z Zgor. Sušice, je skočil z vlaka in si poškodoval levi in desni komolec. Leopold Povh, posestnik iz Blata, je padel s strehe in si poškodoval levo nogo. Jože Dolinar, mizarški pomočnik iz Gor. Kronskega, se je oparil z vrelo vodo po obrazu, vratil in levi roki. Marijan Bukovec, sin posestnika iz Mrzle Luže, se je pri klanju prašica z nožem sunil v desno roko. Ivanka Suštarščič, hči posestnika s Trate, si je s sekiro poškodovala levo roko. Ivano Škrbenc, ženo posestnika iz Ivančevca, je nekdo udaril s kolom po glavi. Stane Rukš, rudar iz Rudnika, je padel s koleša in si poškodoval glavo. Alojz Erjavce, komercialist iz Ljubljane, si je pri avtomobilski nesreči poškodoval desno koleno. Mirka Remiha, rudarja iz Salke vasi, je nekdo sunil z nožem v trebuh.

Pretekli teden so se ponesrečili in iskali pomoči v brežiški bolnišnici: Alojza Laknerja, posestnika iz Vel. Vodenic, je udaril vol in mu poškodoval levo nogo. Franc Blatnik, posestnik iz Kodarije, si je pri padcu poškodoval desno roko. Jožetu Znidaršiču, delavcu v Jugotanku v Sevnici, je padlo na nogo drevo in mu jo poškodovalo. Janeza Baskoviča, posestnika iz Stonskega vrha, so napadli neki znanci in mu priredali težje poškodbe.

Jože Bogovič iz Arnovih sel je padel s koleša in dobil poškodbo po glavi. Franc Bukovinski iz Brežje je pri prometni nesreči dobil težje poškodbe. Anton Deržič iz Cundrova se je vseskal s sekiro po desni nogi.

»Naš mali ljubček«

Tovariš urednik! — V eni zadnjih številkih vašega lista sem brala dopis pod naslovom: »Se tako ravna z otrokom?« V njem opisani dogodek me je prav posebno ganil, kajti fantek mi je ostal v spominu iz kolonije v Dolenjskih Toplicah.

Prišel je na taborjenje II. okrajne izmene in je ostal pri nas tri tedne. Jaz in še druge žene iz okolice Dolenjskih Toplic smo kuhale v tej koloniji. Kmalu po prihodu smo postale pozorne na vedrega, mirnega, pridnega in ubogljivega fantka. Povedali so nam, da je to JANKO CIMERMAN doma nekje pri Kostanjevici. Videle smo, da je invalid — posledica paralize. Posebno se spominjam, kako je nekdo prišel k meni v kuhinjo in me prisrčno in malce v strahu vprašal: »Tovarišica kuharica, ali lahko dobim repete?« Ko sem ga v šali pobarala, kaj je to »repete«, mi je preudarno pojasnil: »Če je kaj ostalo?« Seveda je ostalo, saj so vsi vedno dobivali »repete«.

Kuharice smo Janka imele zelo rade. Bil je tako prikupnega značaja, mimo tega pa še ljubele po pogled. Imel je zelo lepe oči in dolge, dolge trepalnice. Dale smo mu ime »Naš ljubček«.

Ko so naši mladi gostje odhajali, smo vsem spekle potok. Kajpak sem »Našemu ljubčku« vtaknila v koveček dva buhteljna več. Pripeljal je avtobus. Taborniki so nam začeli stiskati roke in pozdravljati na ves glas: »Zbogom, tovarišice kuharice!« — Hvala vam, saj ste imele toliko dela z nami!

»Naš ljubček« je pa stal naslonjen na šolsko postlopio in jokal. Vzgojitelj, ki je imel fantu posebno rad, ga je tolažil. Tudi jaz sem stopila k njemu in ga vprašala, zakaj joka. Stisnila sem ga k sebi in mu obrisala solze. Jokaje mi je povedal, da bi rad ostal tukaj. Tudi meni je bilo hudo in oči so se mi kar zarosile. Ko so se odpravili, sem vnovič pomahala za avtobusom

obsojamo. Če bo prebral te vrstice, naj se zamisli, kako lepo je, če svet človeka vzljubi. In naj spozna, kaj je s svojim dejanjem fantku prikazal. S takim početjem si ne bo pridobil ne naklonjenosti in ne spoštovanja ljudi!

H. D.

Resnična lovska s Krškega polja

Najsrečnejši zaični dan

Lovska družina Krško je imela 7. januarja srečano sejo, na kateri so morali med drugim sprejeti sklep, kako bodo izpustili 18 plemenskih zajcev na Krškem polju.

Vprašanje je bilo zelo problematično, saj se bolj redko dogaja, da osvetojuje zaični zarod. Na seji je bila razprava o tem vprašanju zelo živahna. Prisluhnimo ji.

»Danes smo dobili iz Prekmurja 18 plemenskih zajcev, od katerih je 12 samci in 6 samic. Jutri zjutraj, ko se bo začelo daniati, jih moramo spustiti na Krškem polju.« Nekaj časa so ugotavljali, na katerem mestu je treba opraviti to važno nalogo. Mnenja so bila deljena. Nekateri so vztrajali, da je treba zajce spustiti na sredi Krškega polja, drugi pa v bližini Save. Zadnjemu predlogu so posamezniki oporekali, ker so se bali, da ne bi zajci preplavali Save in odšli v lovske sosednje lovske družine.

Lovel, ki so bili določeni, da to nalogo opravijo, so prešli kup navodil. Opozorjeni so bili, da ne smejo prijeti zajca za ušesa, ker mu lahko s tem poškodujejo vid in možgane, zato jih je treba prijeti, in še to previdno, za sprednje in zadnje noge ter jih nalanko spustiti na svobodo.

Kakor je bilo dogovorjeno, tako so tudi začeli. Toda zajec se nikakor ni dal prijeti za noge. Neusmiljeno je tolkel z nogami, godel in skakal iz kot v kot. Nazadnje ga je bilo treba prijeti za »občutljiva« ušesa in glej — že prvega zajca se je zmešalo! Ko je začutil svobodna tla pod nogami, jo je pobrisal naravnost proti Savi, se zapodil v mrzle valove in kadal lovem iz vode dolga, nategnjena ušesa. Lepa pridobitev! Videmski lovci so dobili brezplačno uvoženega dolgočuha. Ni jim preostalo drugega, kakor da prekršijo sklep seje in odpeljejo ostale zajce proti notranosti Krškega polja.

Spustanje zajcev je v redu poteklo. Vsa ki je izbral svojo smer in pozneje tudi skrivališče. Le eden se je zmotil. Od vesolja se je zaletel v najstarejšega lovca, ga malo obrcal, nazadnje pa mu pokazal beli repček.

M.

Ogle dalo

Zgleden odnos do gostov

Med gosti v Novem mestu, ki imajo na hrani abonente, je tudi hotel Metropol. Vseh abonentov ima Metropol okoli 40. Nekateri izmed njih so abonirani v hotelu že polnih deset let. Več jih hotel ne more sprejeti zaradi premajhne zmogljivosti kuhinje in gostinskih prostorov, ker ima dnevno tudi veliko prehodnih gostov. Dasi kritike na račun abonentske hrane ne manjka, je treba le priznati, da se kolektiv Metropolu trudi, da bi bili njegovi gostje zadovoljni. Lepo ge-

sto je pokazal kolektiv Metropol, ko je po zaključku lanskega leta priredil družabni večer za svoje abonente. Med večerjo in prijetnim razvedrilom se je kolektiv tudi pogovoril z vsemi abonenti o svojih težavah, prav tako pa so leti dali svoje predloge in povedali želje.

Vsekakor lep primer skupnega obravnavanja vzajemnih zadev, ki lahko samo koristi. Za tako pozornost so abonenti kolektivu Metropolu iskreno hvaležni.

IVO PIRKOVIC:

TISOČLETJA V ZRCALU KRKE

2

Od bajke do zgodovine

Ignac Kušljan iz Sentjerneja, ki se je vse življenje ukvarjal s staroslovjem svojih krajev in mnogo kopal za ljubljanski in dunajski muzej, je v drobnem, še neobjavljenem zvezku zapisal, da je bil pri Otoku, ki leži tik Drame, »za rimske dobe prehod čez Krko, brodar-ska postaja in tržišče«. Opozoril pa bi se na ugotovitve dr. Franceta Bezljaja, da mislijo jezikoslovci pri imenu Drama tudi na Kelte in Ilire, da pa je Drama morda sorodna podobni grški besedi (Slovenska vodna imena, Lj., 1956, pod geslom »Drama«). Bronastodobni trgovci na argonavtski cesti pa so zares govorili tudi starinsko grščino, kar vemo, odkar nam je angleški arhitekt Ventris pred nekaj leti razrešil minojško »linearno pisavo B« z grškega otoka Krete. Prej nismo vedeli niti tega, kakšen jezik so govorili homerski junaki pred Trojo. Tudi v imenu Drama se torej lahko skriva ozka linica v tritisočletno mračno preteklost naše Krke.

ILIRSKÉ TOPILNICE ŽELEZA

Bronasti kulturi sledi nekako tisoč let pred našim štejetim zgodnja železna doba. Na bregovih Krke in pod Gorjanci se pojavijo Iliri. Njihovo kulturo imenujemo halštatsko. Bron izginja in ga vedno bolj izpodriva železo slabe kakovosti. Takrat namreč se niso znali doseči tako visoke vročine, da bi se železo iz rude topilo, in so zato iz kašaste razbeljene gnote le slabo izločali žlindro. Vendar prevladuje v ilirskem gospodarstvu prav pridobivanje in kovanje železa, ki se mu na široko odpro vrata v svet.

Ovid in Horac omenjata iz naših dežel noriško železo in zlato, ki so ga — na področju Emone in Nauportusa (Vrhniko) — pridobivali Tavriski in ki je na rimskem trgu zabilo ceno tej žlahtni kovini kar za tretjino. Arheologija pa nam dokazuje, da je v halštatu tudi dolina Krke proizvajala in izvažala ilirsko železo.

V članku »Pragovodinska najdišča na Kranjskem« in Izvestijh Muzejskega društva za Kranjsko poročja Jernej Pečnik leta 1904 o halštatskih topilnicah železa, ki jih je našel v Straži nad Novim mestom

na ravnici med Krko in železniško postajo. Našel je »več kot sto po dva metra dolgih in širokih ter en meter globokih jam, v katerih so železno rudo topili... Tako velike topilnice iz halštatske dobe še nisem videl,« pravi Pečnik. Na dnu teh topilnic so ležali tudi do 50 kg težki kosi žlindre.

Jernej Pečnik je odkril v naši deželi nad pet sto ilirskih najdišč, čutil pa se je, da je naletel med temi samo na tri, ki so ležala na ravnam svetu, prav tu pri Straži, pri Vavti vasi in pri Zasapu blizu Cerklj. »Na ravnam enakih naselbin na Kranjskem ni,« pravi začuden sam.

Pečnik pač ni pomislil, da ima poseben pomen okoliščina, da leži velika ilirska železarska industrija pri Straži prav na bregu Krke. Proizvodnja je daleč presegala potrebe domačinov. Očitno je zato, da so železo Iliri izvažali po vodi v tuje kraje. Druge razlage ni.

Tudi ilirski naselje pri Zasapu iz istega časa je po vsej verjetnosti moralo biti vsaj prehodno pristanišče na Krki.

Cisto odveč se mi zdi Müllnerjeva misel, da niso bili Iliri v svojem času sami topilci in kovači železa, ampak da so za te posle prihajali v deželo Etruščani iz Italije. Sicer sposobni ljubljanski kustos je povsod, kjer je zagledal pri starinah večjo spretnost, zavzeto vzkliznil: »Etruščani!« Toda sorodnost z visoko etruščansko kulturo, podobnost ilirskega železarstva in kovaštva z visoko razvitim etruščanskim na otoku Elbi ne dokazuje še nič drugega, kot da se je širilo iz Italije znanje, ne pa tudi prebivalci. Omeniti pa hočem Müllnerjevo trditve, da je šlo v predzgodovinskih časih naše železo po trgovskih poteh na grškoazijski Vzhod in v Italijo, podobno kot je še v 18. stoletju naročal naše izvrstno železo ves Orient in je bilo njegovo največje tržišče v Italiji Sinigaglia, antična keltika Senna Gallica (Argo, 1892, I, 1). Sedaj lahko razumemo, zakaj so ilirski železarji po-

stavili svoje topilnice kar na breg Krke; da so natovarjali svoje izdelke na ladje za Vzhod in Italijo.

Podobne ilirske jamaste topilnice železa z ostanki žlindre, kot Pečnik pri Straži, je našel pozneje tudi Kušljan v Rakovniku pod Gorjanci, toda le posamezne. Nad Stražo in Rakovnikom so prirodna ležišča železne rude.

VDOR BOJEVITIH KELTOV

V prvi polovici četrtega stoletja pred našim štejetim so vdrl s severa v našo deželo bojeviteli Kelti. Dolina Krke je spoznala in sprejela to novo ljudstvo iz plemena Latobijev morda nekoliko pozneje. Kelti niso starih Ilirov iztrebili, ampak se z njimi zliili v eno ljudstvo in jih naučili novih spretnosti. Kelti so Ilire prekosili zlasti še v proizvodnji in kovanju železa. Njihovo kulturo imenujemo »mlajšo železno dobo« ali tudi »laten«. Na Vinjem vrhu, okoli Šmarjete in Bele cerkve ter v Mihovem pod Gorjanci so razvili keltiki Latobijci na starih ilirskih tleh visoko kulturo. Posebno v Mihovem občuduje svet kovače orožja in steklarje, ki so pokazali izreden okus.

Izvozna trgovina se je v keltskih časih še bolj razcvetela in razširila. Strabo nam pripoveduje o vodnih poteh v naši deželi in o izvozu njene divjačine, medu, svinj, kož in sužnje na rimska tržišča. Nazaj so keltski trgovci vozili na svojih vozovih Italiska vina. V Rimu so cenili naša zdravilna zelišča in kože panonske kune, ki so jih izvažali v Italijo pač zopet po dolini Krke na karnijski Tergeste in Ogled. Zdravilni encijan, s katerim so si rimski patriciji po lukulskih pojedinah zdravili svoje pokvarjene želodce, je dobil ime po ilirskem kralju Genciju.

RIMLJANI OSVAJAJO NAŠE DEŽELE

Prvo moderno mednarodno cesto iz Italije skozi Emono in Dolenjsko na staro Segesto, današnji Sisek, so zgradili Rimljani. Keltski Latobijci

na Dolenjskem so bili takrat že v polnem gospodarskem in kulturnem razcvetu. Kako so jih Rimljani premagali, ne vemo.

Že zadnjih šest sto let pred našim štejetim so Rimljani silili proti našim krajem. Napadali in podjarmljali so plemo za plemenom, od Venetov v Severni Italiji do ljudstev na skrajnih mejah Balkana. Ni šlo lahko, vemo, da so Rimljani v teh bojih z ilirsko-keltskim plemenim krvaveli ob Savi, Dravi in Donavi. Vemo, da so prestrašeni zrl iz svojega tabora v Emonj proti gozdovom, ko so izbruhnili v njih plameni vstaje domačega ljudstva.

Vemo, da so bili Rimljani vojaški narod; vendar nam ni treba njihove bahaške samohvale, ki so nam jo ohranili v svoji literaturi, jemati vselej čisto resno. Rimljani so po težkih porazih tudi zmagovali zavoljo spretnjšega vojskovanja in ročnejšega orožja. Njihov lahki kratki meč je opravičeval več od dolgega in okornega keltskega, kakršnih so izkopali mnogo tudi v Mihovem pod Gorjanci.

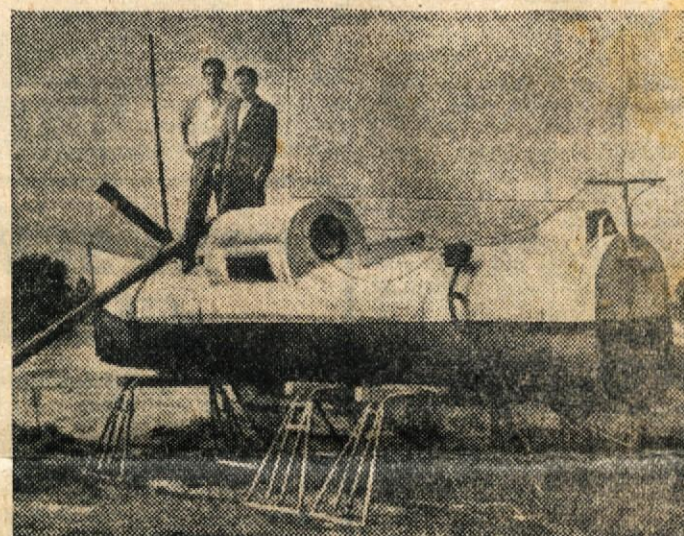
Nova rimska cesta skozi Dolenjsko je bila v prvi vrsti vojaška, osvajaška. Takih svet prej ni poznal. S Krke se je promet preložil nanjo. Z rimskimi uradniki, poštnimi sili, ki so na postajah menjavali upehane konje, in trgovci na okornih vozovih so prodajali po novi imperijalni cesti predvsem vojaške legije in kohorte. Na svojih bojnih pohodih so skozi stoletja napadali in se zopet umikale valovom divjih barbarskih plemen, ki so na majhnih, žilavih azijskih konjih pritiskala od vzhoda čez Donavo in si ob rimskih mejnih obrambnih zidovih in trdnjavah lomila svoje primitivno orožje. Mimo take mogočne rimske trdnjave iz poznega starega veka vodi nova avtomobilska cesta pri Velikih Malenah blizu Brežic. Pri osuševanju močvirnatih Kozarij na šentjernejskem polju zadnja leta so našli v rimskih zemeljskih plasteh nad petdeset čudnih majhnih podkev, ki so jih v divjih ježah po dolini Krke zgubljali barbarski plenilci in pošilgalci naših antičnih mest in naselij.

NENAVADNI DEŽNI PLAŠČI

Zadnje jesenske dni je sprehajalce v Londonu presenetila nenavadna reklama za dežne plašče, izdelane iz materiala, ki je prozornější od stekla. Manekenka neke znane londonske trgovske hiše je z reklamo kopalk in plašča zblila hkrati dve muhi na tla...

V PLOČEVINASTI ŠKATLI ČEZ OCEAN

Dva mlada Nemca sta se s temle pločevinastim čolnom podala na kaj nenavadno pot: z Rena sta zavila ob morskih obalah vse do Severne Afrike, pri čemer pa sta v bližini Gibraltarja skoraj našla smrt v visokih valovih

DOMAČE OKROGLE

PES »ČUVAJ«

V Novem mestu je podružnica ljubljanskega Kuriva. Poslovodja ima psa čuvalja, menda zato, da mu ne bi kdo drug ali premož kradel. Pa je prišel zadnjič ves zasopel na postajo LM:

»Ponoči so me okradli!«
»Kaj so vam pa ukradli?« so ga pobarali miličniki.
»Psa čuvalja!«...

ZA BODOČE SOFERJE

Štiri sile, o katerih ne bi mogli reči, da so konjske, so porivale gor pa dol po Mirni

avto Steyr E-859, last avto šole. Avto je bil trmast in ni in ni hotel vžgati. Ko se je to porivanje že večkrat pomnilo, je eden od »sil« ugotovil: »Ja, kako pa bo vžgal, ko nismo odprli bencinal!«

Z OBČNEGA ZBORA REZERVNIH OFICIRJEV

Ker ni noben oficir hotel začeti prvi diskutirati, jih je član delovnega predsedstva zbolel: »Če bi takrat tako oklevali, ko je bilo treba jurišati na bunčkerje, potem nas verjetno danes ne bi bilo tukaj!«

Izid žrebanja noveletne nagradne križanke

628 REŠITEV

V nedeljo dopoldne je žreb izmed 628 rešitev noveletne nagradne križanke določil 10 srečnih lastnikov lepih nagrad. Žrebanje smo zaupali trem naročnikom našega lista: Ivanu Brumatu, Juletu Schmidtu in Mariji Savričevi. Številke pa je imel v rokah 5-letni Ivanček Brumat. Pred komisijo je bil velik kup križank, saj smo jih dobili celo iz Kopra, Zagreba, Celovca, Makedonije in številnih drugih krajev po državi, kamor prihaja Dolenjski list. Zlasti veliko je bilo rešitev tudi iz Spodnjega Posavja, posebno iz brežiške občine, kot po navadi pa so bili lepo zastopani tudi ostali predeli novomeškega okraja.

Izžrebani so bili:

1. nagrada — 5000 dinarjev: MILENA PANGERC, Grm 1, p. Sentvid pri Stični;

2. nagrada — 3000 dinarjev: MARIJA POREBER, uprava za dohodke Oblo Novo mesto;

3. nagrada — 1000 dinarjev: JOŽE VETERSEK, Boštanj ob Savi št. 59.

Knjžne nagrade so dobili:

4. IVICA KOKOŠAR, Se-

mlič 56 (Ivo Andrič — Gospodnja); 5. ALOJZ SAKSIDA, bolnica Valodira A III, p. Koper (Svet humorja in satire); 6. KRISTINA KRALJ, 8. r. osemlletne šole Raka pri Krškem (Ivan Dončević-Kavarna Ivana Nepomuka); 7. PAVEL ŽAGAR, Sentvid pri Stični št. 14 (Svet humorja in satire); 8. ANGELCA PRETNAR, Novo mesto, Kolodvorska 9 (Ilika Vaštetova — Roman o Prešernu); 9. ANICA NOSE, Dol. Sušice št. 2, p. Dolenjske Toplice (W. Woods — Manuela); 10. MARIJA SMID, Novo mesto, Cesta herojev 9 (A. Selinko — Desiree).

Novomeške izžrebance prosimo, da dvignejo nagrade v upravi lista, ostalim pa jih bomo poslali po pošti.

REŠITEV

NAGRADNE KRIŽANKE:

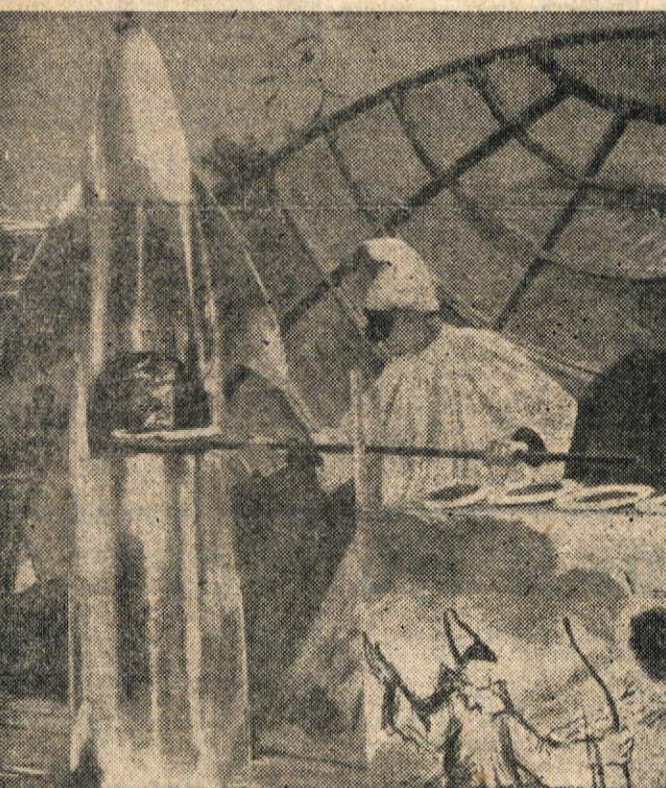
VODORAVNO: 1. in 12. Srečno in veselo novo leto, 22. neprostopno, 23. dar, 24. polotok, 25. ekonomično, 26. kislica, 28. jiji, 29. vso, 30. mol, 31. Eva, 33. nagon, 35. sap, 36. ime, 37. trža, 39. Tismok, 41. Sova, 42. strub, 48. terminar, 50. kit, 52. akrobat, 54. asesor, 56. šo, 57. al, 59. saloni, 60. teran, 62. rek, 64. karikaturna, 69.

cinobor, 71. atom, 72. nenačoda, 74. vika, 76. gos, 78. mape, 79. ji, 80. Ana, 81. vs, 82. ona, 84. mma, 86. radoveden, 92. ime, 93. barit, 95. ko, 97. panorama, 98. jeza, 99. beraci, 100. oko, 101. nada, 102. oi.

NAVPIČNO: 1. snemi, 2. rekoma, 3. epoleta 4. črn, 5. NOO (Narodnoosvobodilni odbor), 6. OSM, 7. iti, 8. noč, 9. vrnem, 10. enovit, 11. se, 12. edin, 13. lasati, 14. original, 15. op, 16. voj, 17. olje, 18. loj, 19. et, 20. Tovarš, 21. okupator, 27. komis, 32. are, 34. noret, 35. sok, 38. ar, 40. kazen, 43. RKS, 44. Irak, 45. bolan, 46. uboren, 47. tanin, 49. noro, 51. Paragvaj, 53. tikam, 55. Rab, 58. letos, 61. Nevada, 63. kos, 65. Adam, 66. topiti, 67. umen, 68. Ra, 70. rimemo, 73. sir, 75. Kanal, 77. one, 82. Ema, 83. par, 85. ako, 87. ap, 88. dan, 89. ona, 90. vod, 91. era, 92. iz, 93. be, 94. ra, 96. ok.

Za gospodinjce

V Londonu je nekaj veletrgovin uvedlo samopostrežbo, da bi bile cene blaznje. Angleške gospodinjce, ki kupijo za določeno vsoto blaga, se lahko brezplačno peljejo s takšnim domov, razen tega pa daje uprava tržnice odjemalkam kot neke vrste nagrado tudi otroške igrače.

POGAČA V SATELITU

V Neaplju so modernizirali poka znamenitih »napolitanskih pogač« s sirom in paradižnikom; ob zadnjih karnevalskih praznikih so jih pekli v električnih pečicah, ki so imele obliko sputnika.

OTOK in STRUGA

»Bogve koliko? Vselej, kadar je prišla pomlad, je hotel takoj iz mesta tu sem. In če nisem hotela, je odšel sam ter me pustil z otrokom v mestu. Tu na Otoku pa je lažil ves ljudi dan po teh smrekovih gozdovih in pri tem je nekaj izteknil tistega revnega otroka. In zmenil se ni niti za plemenito kri, ki se je pretakala tudi po njenih žilah, niti za staro njeno ime! Zapredel jo je v svoje pregrešne laži. Ker s Struškim nikdar nismo obdevali, ga ni poznala osebo. Tudi se je bila menda ravnokar povrnila iz samostana in sveta ni poznala čisto nič. Delal ji je vse mogoče in nemogoče obljube ter jo kmalu imel v svojih mrežah. Končno jo je pripravil ob vse — menda še celo ob pame! Oj, to so bili strašni dnevi, Eliza! Pomislil, ko se je vse to zvedelo! Ti ne znaš, kaj je trpljenje! Ti tega ne veš! Tudi jaz nisem vedela do tedaj!«

»In kako se je končno vse zvedelo?« vpraša Eliza tiho.

»Zvedeti se je moralo! Zdaj je od takrat kakšne dve leti. Spomladaj smo bili prišli tu sem. Nekaj večera sedimo ravno pri čaju. Milan je bil čudno vznemirljen in razburjen. Na vsako vprašanje je odgovarjal ostro. Kar pride sluga in pove, da hoče mladi baron iz Struge govoriti z gospodom. In v istini je takoj za slugo vstopil baron Konstantin iz Struge. Mlad človek je bil. Tedaj je bil ravno dokončal

študije na univerzi ter postal zdravilstva doktor, kakor so si med zimo dopovedovali aristokratski krogi. Govorilo se je tudi, da ima čudno demokratične nazore. Jaz ga do tistega večera nisem poznala. Tedaj pa je hipoma stal v sobi, blede in razžarjenega pogleda, Milan je planil proti njemu ter ga s silo vlekel iz sobe in po stopnicah navzdol. Nekov kmet ju je potem videl hoditi ob vodi. Prepirla sta se in jezo kričala. Drugo jutro pa grofa ni bilo v gradu. Ali dva dni potem so valovi vrgli njegovo truplo tam doli na prod. In kakor mi je stvar jasna sedaj, si je sam končal svoje življenje!«

Nekoliko časa molči, kakor da bi ne mogla nadaljevati.

»Potem pa se je sodišče polastilo stvari, in mladega barona iz Struge so zaprli in dejali, da ga je on pahnul v vodo. In pričela se je tista grozna pravda. Po časopisih so vlačili naše poštno ime, vsemu svetu pripovedovali ta »roman«, milovalni mene, milovali mojega otroka ter trgali čast plemeniti rodovini. Najmanjša stvarca ni ostala skrita! Vse, kar so ti smrekovi gozdovi doživeli, vse je moralo na jasni dan! In pa šele tista javna obravnava, h kateri sem morala priti jaz in vsi moji strežaji! Vse se je trlo pri obravnavi ter vestno poslušalo, kako je oženjeni grof iz Otoka snubil baroneso iz Struge. Oj, to so bili trenutki! Barona pa so obsodili, da mi

je umoril moža, ker so ga priče videle, da je pozno v noči hodil z grofom ob bregu ter kričal in se prepiral z njim. Ponosno je trdil, da je nedolžen, in s ponosom je šel v ječo!«

Po kratkem premolku nadaljuje:

»Bil je v istini nedolžen, kakor priča pismo, ki sem ti ga prej prečitala. V pozni noči in malo trenutkov pred svojim samomordom ga je pisal Milan v kmetiški koči. Drugo jutro ga je prinesel otrok v grad ter izročil oskrbniku. Oskrbnik Igle pa je bil na vse jutro pijan in je list zamešal med svoje račune ter pozabil nanj. In šele čez dve leti smo ga dobili. Barona so takoj izpustili in pred nekoliko meseci je prišel v Strugo nazaj. Dobil je podrt dom. Stari baron je bil še pred obsodbo naglo smrti umrl, in dekle je zblaznelo, kakor mi pripovedujejo. Vsem pa so postavili nekakovega kuratorja; zemljo so dali v zakup, spodili družino, prodali živino in denar zaračunili bogve kam. Oglašali so se tudi dolžniki in gospodarili, da je bilo groza. Sreča je, da ima rodbina nekov denarni fidejkomis, katerega se niso mogli dotekniti. Mladi živi sedaj sam zase, lazi po gozdovih in smrdljivih kmetiških kočah ter zdravi umazane bolnike. Nikjer ga ni videti! Olikano družbo sovraži ter se je ogiblje. Zalostno življenje!«

Razsrdila se je ter zmekčala list v roki: »In to, to vse je zakrivil ta človek! Pa meni očita moje vedenje! In še iz groba me sovraži! A tolažim se, da ga je že dohitela pravična jeza božja!«

Molče je zrla potem tja predse. Eliza pa je dejala mehko:

»Hladno je: poldrva v sobo! In tudi mračno se že!«

Vstali sta ter odšli z vrta. V leskov grm pri klopi pa je sedel slavec ter zapel

zalostno pesem o svoji ljubezni. Voda je šumela mimo ter s šumenjem morda pripovedovala drobni ptici o nesrečni ljubezni, zavoljo katere si je nekaj grof Milan končal sam svoje življenje.

II.

Drugo jutro potem je solnce prijazno sijalo na otoško graščino. Pomoči je deževalo in po drevesih so se še vedno leskale debele kaplje. Po grajskem vrtu sta se zopet izprehajali grofinja Ana in njena sestra grofinja Eliza. Več let že ni bilo gospode v grad. Letos, ko so bili tisti žalostni spomini že nekoliko pozabljeni, je prišla grofinja Ana ter povabila k sebi tudi sestro Elizo. Leto je bila pred letom postala vdova, in morila jo je še vedno bolelost po mrtvem možu. Bil je v visoki vladni službi; zastopal je vladno dolgo vrsto let v deželi, skoraj na meji ležči. Eliza pa je bila z radostjo sprejela povabilo svoje sestre ter s svojo hčerjo prišla na Otok. Na deželi, v prijetni prirodi je upala najti zdravila potrti svoji duši.

Tudi drugo jutro potem sta torej grofinji hodili po vrtu ter si tožili svoje gorje. V sobi, v stolpu, tik vode stojičem, pa sta tedaj pri oknu sloneli domača kontesa Serafina. In sestrini njena, kontesa Lucija. Mladi, in komaj iz otroških let dorasli nista vedeli, kaj da je žalost. In spominov preteklih, ki bi ju bili morali, tudi nista poznali. Glasno govorila sta zrl v temno vodo pod seboj, ki se je ravno pod oknom vrtila v velikanskem krogu ter sukala velike pene po svoji površini. Kruh sta metali ribam, da so se s hruščem trgale zanj. V prvem tem jutranjem delu pa ju je premočil nekoč ki nanj nista čisto nič mislili. Onkraj ob bregu se je prikazal namreč ravno tedaj človek, na konju sedeč. Počasi je prijezdil iz smrekovega gozda

ter leno sedel v sedlu. Zivince, katero je jezdaril, je bilo koščeno, iztegnjeno in, kakor je bilo videti, slabo rejeno. Jezdec je bil visoke postave in širokih pleč; obleka pa se mu je videla, kakor da bi pogrešala strežaja, ki bi iztepel prah iz nje. Široki kloboč, ki si ga je bil potisnil nizko čez čelo, pa je bil že tako odločno star in umazan, da se je moralo to prvi hip opaziti. Konj in jezdec sta se med potom v mokrem gozdu okropila z blatom, tako da sedaj nikakor nista bila v stanu, pri mladem ženstvu napravljati romantičen vtisek.

Leno je bil torej prijezdil iz gozda, začuvši dekliski smeh pa se je takoj iztegnil v sedlu in obrnivši se proti stolpu pokazal kontesama svoj obraz. Temna brada mu je obsenčevala od solca zarjavelo lice; pod čelom pa so se mu žarile svetle oči. Opaživši gospodo je takoj dvignil bič ter udaril z vso silo po konju. Zivince, nepriznava udarjeno, se je spelo ter divje povzdignilo glavo. Ali potem se je spustilo v oster tek in, kakor bi trenil, je čudni ta jezdec zopet izginil mimo gradu z smrekov gozd. Gospodični sta bili umolknil.

»Kdo je to?« povpraša kontesa Lucija.

»Zvedeli bova takoj!« Kontesa Serafina je pristopila k mizi in pozvonila. V sobo je prihitel strežaj. Vprašanju, »kdo da je bil jezdec, je odgovoril, da je moral biti edino le baron iz Struge. Ko je strežaj odšel, je dejala domača kontesa veselo:

»Kako krasno! Sedaj tega pustega svetnika ne bo doma! Bogve kam gre v goro zdraviti kakega kmetiškega bolnika. Midve pa si sedaj lahko ogledava Strugo in kar je v nji! Doma ga ni in čisto brez skrbi sva!«

»Saj res, saj res!« je hitela kontesa Lucija. »Le urno in skrivno čez vodo, da naju nihče ne bo videl!«